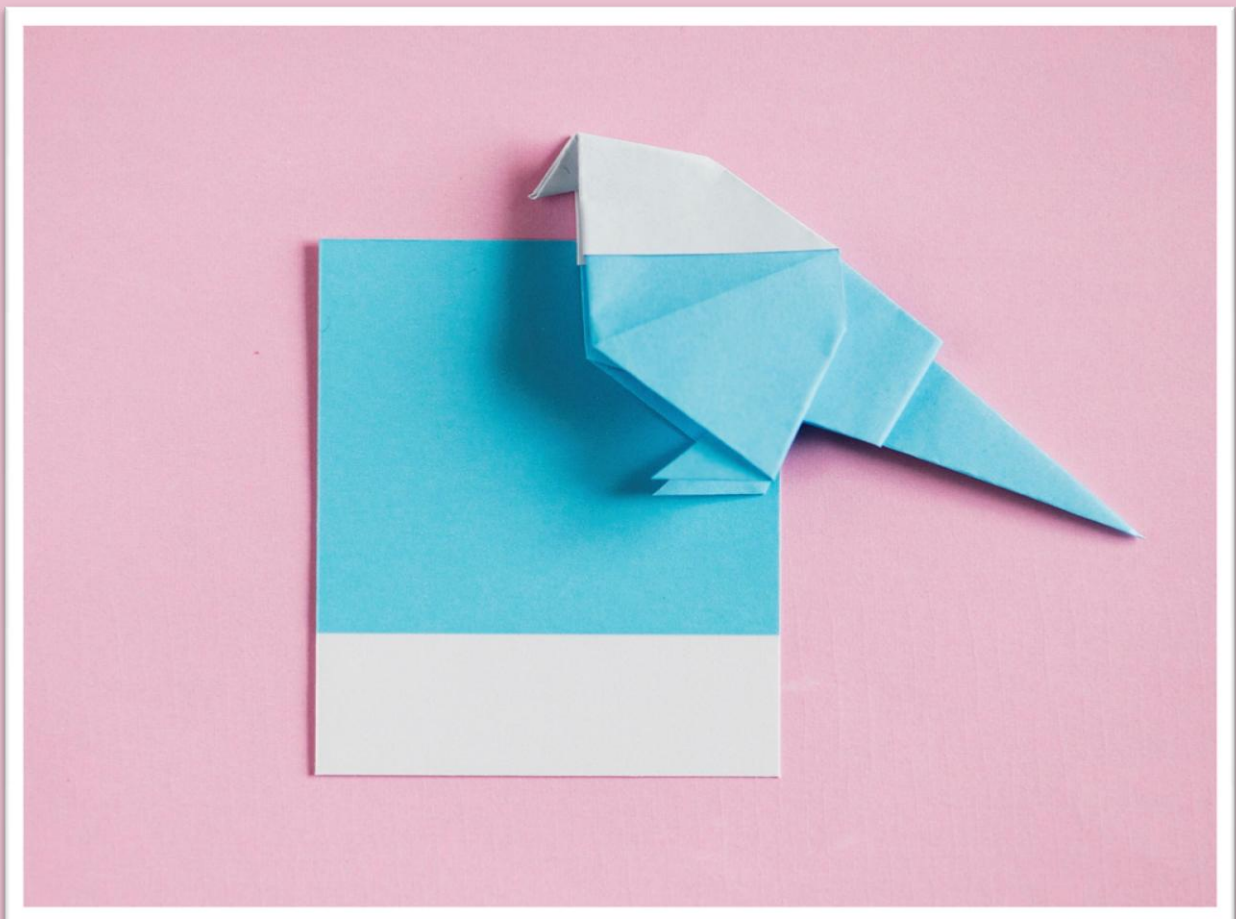

Lunds universitet
Sociologiska institutionen

Om

Efterkonstruktioner

- Drömmar, Anekdoter och Hemligheter

Författare: Jonathan Wanér Hedberg

Magisteruppsats, SOCM13, 15hp

HT 2018

Handledare: Olle Frödin

Author: Jonathan Wanér Hedberg

Title: Om Efterkonstruktioner – Drömmar, Anekdoter och Hemligheter

English title: On Post Hoc Construction – Dreams, Anecdotes and Secrets

Magisteruppsats, SOCM13, 15hp

Handledare: Olle Frödin

Sociologiska institutionen, Hösten 2018

Abstract

This thesis seeks a sociological explanation of how and why thirteen interviewees told and constructed the telling of their dreams, anecdotes and secrets. Using Erving Goffman's theories about impression management, this thesis was able to show how the interviewees prepared their telling of dreams, anecdotes and secrets via post hoc circumstances. I.e. to make their telling more socially appropriate – so the stories could be told to other people – the interviewees said that they actively selected and changed their stories after they occurred. The interviewees often motivated this selective telling due to egoistic or altruistic reasons, for example; they changed their telling of dreams, anecdotes and secrets because they wanted to be more funny or more interesting to others, or they wanted to tell funnier stories to others in order to make them happy or satisfied. Analysis also showed that the interviewees used two main strategies to adapt, change and select their telling; *excess* and *censoring*. I.e. the interviewees exaggerated sequences of their telling to make the stories more interesting, etc., or they removed or reduced sequences of their telling in order to make the stories more (less embarrassing) socially adequate. I call this process the post hoc construction of the telling of dreams, anecdotes and secrets.

Keywords

Post Hoc Construction, Dreams, Anecdotes, Secrets, Impression Management, Storytelling, Narrative Selection

Cite this thesis:

Wanér Hedberg, Jonathan (2019). *Om Efterkonstruktioner: [Drömmar, Anekdoter och Hemligheter]*. Lunds universitet. Sociologiska institutionen (Magisteruppsats 2019:1)

Front page picture:

Photo by: rawpixel on [www.Unsplash.com](https://www.unsplash.com)

Name/reference: rawpixel-726432-unsplash

Used with permission

Find it via: <https://unsplash.com/photos/IPpavfrh2zA>

Populärvetenskaplig presentation av uppsatsen

Kommer du ihåg när du berättade någonting för någon sist? Berättade du av en speciell anledning? Berättade du för en särskild person under särskilda förhållanden? Varför berättade du i så fall för just den personen på just den platsen? Varför berättade du inte för någon annan någon annanstans?

Men den kanske viktigaste frågan – hur gjorde du när du berättade och varför gjorde du just så? Återberättade du exakt så som du kom ihåg händelsen? Eller anpassade du ditt berättande efter situationen och din lyssnare? Om du är socialt funktionell, så talar mycket för att du faktiskt gjorde detta, mycket talar för att du med fingertoppskänsla *efterkonstruerade* ditt berättande i hopp om att göra ditt berättande socialt gångbart.

Den här uppsatsen intresserar sig för just detta, hur vi berättar och varför vi berättar saker för varandra – men mer specifikt, så fokuserar uppsatsen på människors berättande om drömmar, anekdoter och hemligheter.

Varför berättar vi om våra drömmar för andra? Varför berättar vi anekdoter eller hemligheter? Anpassar vi vårt berättande? Varför då? Men mer exakt, hur går det till?

Innehållsförteckning

Förord	6
I. Inledning	7
Syfte	10
Frågeställning	10
II. Bakgrund	11
Efterkonstruktioner	12
Drömmar	13
Anekdoter	14
Hemligheter	15
III. Teori	17
Att berätta något för någon	17
Intrycksstyrning	18
Intentionalitet/ Medvetenhet	19
IV. Metod och Metodologi	21
Datainsamling	21
Forskningsetik	22
Design, upplägg och empiri	24
V. Analys	28
Om transkriberingen	29
Del I	29
Två huvudkaraktärer – Varför efterkonstruera?	30
Egoistisk efterkonstruktion	30
Altruistisk efterkonstruktion	31
Två huvudstrategier – Hur efterkonstruera?	32
Excess	32
Censur	35
Del II	38
Drömmar	38
Anekdoter	41
Hemligheter	44
Sammanfattande tablå	50

VI. Diskussion	51
Apropå begränsningar och representativitet	51
Berätta vs. Efterkonstruera	53
Mekanismen, att göra efterkonstruktion	54
Egenskapsrymd	56
Avslutning	57
Referenslista	59
Bilaga I Tablå över intervjuer och intervjupersoner	70
Bilaga II Semistrukturerad intervjuguide	71
Bilaga III Information till dig som intervjuperson	73
Bilaga IV Elementärt frågeformulär	75
Bilaga V Alternativ fyrfältare	76
Bilaga VI Exkurs, Efterkonstruktioner och sociala medier	77

Förord

Genom att låta någon annan börja boken, slipper man skriva förstameningen själv. Ansvaret läggs över på någon som är allmänt respekterad, allmänt känd och allmänt godkänd. Samma princip som citaten, något man tycker som blir bekräftat av citat från en godkänd person. (Malmsten 2016:86)

Bodil Malmsten

Stort Tack till alla intervjupersoner vilka möjliggjort föreliggande uppsats.
Tack för att ni tog er tid att berätta. Tack för er tillit.

Jonathan Wanér Hedberg

Växjö
2018-12-02

I. Inledning

Alltid och överallt står det i din makt att fromt finna dig i ditt nuvarande läge, vara rättvis mot dina medmänniskor och noga pröva dina föreställningar, så att ingenting osant smyger sig in i dem. (Aurelius & Wester 2017:80)

Marcus Aurelius

Jag ljuger inte medvetet, men jag undviker gärna att kontrollera en bra historia. (Malmsten 2004:72)

Bodil Malmsten

Om jag ibland måste hitta på någon detalj som jag nästa gång glömmer säger de genast att det var annorlunda förra gången, så numera övar jag för att berätta den likadant och utan avbrott med sjungande tonfall. (Goethe 2017 [1774]:62)

Johann Wolfgang von Goethe

Hösten 2015 drabbades jag av dåligt samvete. Det rädde en så kallad migrationskris i Europa, som sedermera nådde kulmen under oktober månad samma år. Flyktingar från främst Mellanöstern och Afrika sökte sig desperat mot Europa och Sverige. Bortsett från att ha flytt krig och andra faror, så möttes flyktingarna även av andra svårigheter; farliga och svåra vägar, drunkningsolyckor, fientlig lokalbefolkning och stängda gränser till nationer vilka flera tycktes strama åt sin invandringspolitik. Hela detta scenario dominerade samtliga medier och flyktingarnas utsatthet var svår att missa. Jag – och förmodligen många med mig – drabbades då av dåligt samvete. Det kändes jobbigt att åtnjuta en hög levnadsstandard i ett tryggt och väletablerat land samtidigt som vi dagligen kunde följa andra människors utsatthet. Jag kände att jag var tvungen att göra något men visste inte vad. Efter visst botaniserande sökte jag frivilliguppdrag inom Röda Korsets avdelning för migration och integration. I hast blev jag antagen som migrationshandläggare, och min uppgift skulle bli att via tolk hjälpa flyktingar som förlorat kontakten med sina anhöriga att söka återetablera kontakt igen (det är vanligt att familjer splittras före, under och efter flykt). Men för att formellt tillåtas verka som migrationshandläggare behövde jag genomgå flera av Röda Korsets internutbildningar relevanta för mitt uppdrag. Vid dessa utbildningar deltar rödakorsare från hela södra Sverige, och upplägget var sådant att alla kursdeltagare först får presentera sig kort och sedan berätta för alla varför man valde att ansöka uppdraget som migrationshandläggare. Vi var ca trettio kursdeltagare som efter att ha presenterat sig sedan gav snarlika förklaringar till varför vi valt

det specifika uppdraget: ”Det var ett bra sätt att hjälpa människor i en utsatt situation, man hoppas ju att andra hade gjort samma sak för oss om vi befann oss i en liknande situation.” Och: ”Det är ett bra sätt att lära sig relevanta inslag från andra kulturer och vidga sina vyer.” Eller: ”Det är ett sätt att hjälpa till utan att skänka en massa pengar som man inte har, jag kan ge av min tid istället för mina pengar.” Och även: ”Det är ett sätt att visa medmänsklighet.” När det var min tur att berätta varför jag ansökt om uppdraget så minns jag inte exakt vad jag sa, men två saker är jag säker på: 1) jag gav en snarlik förklaring som alla andra kursdeltagare, och 2) jag sa absolut ingenting om mitt dåliga samvete, som ju i ärlighetens namn utgjorde grunden till att jag faktiskt sökte mig till Röda Korset.

Som sociologistudent reagerade jag på detta och tänkte på hur likriktat samtliga kursdeltagare förklarat sitt intresse på sätt som de förmodligen visste var socialt accepterade. Jag tänkte på komikern Mort Sahl som engagerade sig i vänsteraktiviteter när han studerade på collage och förklarade detta med att ”han ville rädda världen [och]¹ träffa tjejer” (Becker 2008:108). Detta innebär inte att alla kursdeltagare ljög när de förklarade – absolut inte – men jag tror att fler än jag sökte sig till Röda Korsets verksamhet i syfte att dämpa sitt eget dåliga samvete. Det låter kallhamrat egoistiskt och mindre glamouröst, men om jag fick gissa så är detta en lika viktig förklaring som de övriga förklaringarna som exemplifierades ovan. Vad jag och övriga kursdeltagare gjorde var att vi aktivt anpassade våra berättelser i hopp om att dessa skulle accepteras som ”godkända” förklaringar av alla andra; av kursdeltagare, kursansvarig, Röda Korset, vänner, familj och samhället i övrigt (naturligtvis skall inte grupptricket negligeras i kontexten, det kan ofta vara bekvämt att säga ungefär samma sak som andra). Vad jag och övriga kursdeltagare gjorde var att vi *efterkonstruerade* i syfte att vinna sociala fördelar. När vi berättade så valde vi att betona vissa komponenter och tona ner eller utesluta andra. Som lokalpolitikern² Golnoush Lundén Keshavarzi (2018-04-13)³ förklarade varför hon valde att engagera sig politiskt: ”Jag gav mig in i politiken för att jag såg att min röst behövdes och att jag ville bidra till det demokratiska arbetet.” Denna förklaring är förmodligen inte lögn, men det är förmodligen inte hela förklaringen. Förmodligen så har Golnoush valt att engagera sig politiskt av hundratals olika anledningar, vissa mer socialt accepterade, andra mindre. Förmodligen valde Golnoush aktivt att medbringa inslag i sin förklaring som hon på förhand visste skulle fungera socialt. Denna typ av socialt accepterade förklaringar har sociologen Helen Rose Fuchs Ebaugh (1988:131-132) påvisat i sin klassiker *Becoming an ex*. Men där

¹ Min emfas, ingen hakparentes i originalet.

² Golnoush Lundén Keshavarzi är politiskt engagerad i Centerpartiet i Region Kronoberg.

³ Citatet är hämtat från en debattartikel som finns tillgänglig via länk i föreliggande uppsats referenslista.

gäller de socialt accepterade förklaringarna människor som lämnar givna roller: Polis, läkare, nunnor, med flera, motiverar ofta varför de lämnade sina jobb/ roller med förklaringar som de visste (eller trodde) var socialt gångbara.

Jag tror att denna typ av efterkonstruktion inte bara är ett självklart och vanligt förekommande i alla människors vardag, jag tror även att denna typ av efterkonstruktion underlättar och möjliggör det som sociologer kallar för *den sociala interaktionen*. Jag tror att vi måste efterkonstruera våra förklaringar för att fungera tillsammans med andra. Jag tror att vi efterkonstruerar förklaringar om varför vi kom för sent, varför vi började studera sociologi, varför vi inte studerade sociologi, varför vi gifte oss, varför vi inte gifte oss och jag tror att vi efterkonstruerar alla andra möjliga och omöjliga händelser i våra liv. Om resonemanget hårdnas så är efterkonstruktionen en integrerad och avgörande komponent i vår kultur som underlättar människans hantering av vardagen. Exempelvis har Mary Douglas visat att efterkonstruktioner, rörande förorening, aktivt används av människor för att hantera och förklara påfrestande och diffusa situationer (Douglas 2002 [1966]:162,165-167; Douglas 1997 [1966]:186,189,191). Och folklivsforskaren Ebbe Schön har visat hur forna skandinaver efterkonstruerade (bort)förklaringar i samband med sociala misslyckanden, exempelvis kunde den som misslyckades med bryggandet av öl efterkonstruera förklaringen att det var oknytt som saboterat brygden (Schön 2008:75).

Jag tror dock inte att vi ljuger (även fast vi ljuger ibland) när vi efterkonstruerar, jag tror att vi aktivt väljer att betona inslag i förklaringen som vi vet fungerar socialt. Vi vill att andra ”köper” det vi säger och därför säger vi just det som vi vet lämpar sig i sammanhanget. Jag tror att vi mer eller mindre aktivt (och med fingertoppskänsla) väldigt selektivt väljer vad vi skall och inte skall framföra i våra förklaringar och berättelser (se gärna: Tilly 2006:19).

* * *

Föreliggande uppsats kommer dock inte fokusera på rödakorsare, lokalpolitiker eller forna skandinaver. Den kommer fokusera på drömmar, anekdoter och hemligheter. Eller mer specifikt kommer uppsatsen fokusera på hur människor berättar om sina drömmar för andra, hur de berättar anekdoter för andra och hur de avslöjar hemligheter för andra. Det var därför inte min intention att föra exkurs i inledningen ovan, utan snarare sökte jag självutlämnande påvisa att efterkonstruktioner är naturliga inslag i vårt berättande – vilket innebär att det faktiskt är troligt att vi efterkonstruerar även när vi berättar om våra drömmar och anekdoter, eller när vi avslöjar våra hemligheter för andra. Sociologin vet dock förvånansvärt lite om

människors berättande om drömmar, vissa sociologer menar därför att sociologin bör, och skall, intressera sig för människors drömmar (Fine & Fischer Leighton 1993:95). Det finns även sociologer som påtalar stor sociologisk okunskap om människors berättande/avslöjande av hemligheter (Cowan 2014:466).

* * *

Att människor efter det att något hänt sedan väljer att fabricera och anpassa sin förklaring är vanligen observerat inom psykologin (Summers 2017:21; D'Cruz 2015:980). Fenomenet att individer efteråt rättfärdigar sitt eget agerande kallas för *rationalisering* och är en försvarsmekanism som sker undermedvetet för att bespara individen psykiskt lidande (Passer & Smith 2011:13,463,595; Rank 1956:10,17).

Med ett sociologiskt perspektiv i sammanhanget, önskar jag komma bort från psykologins ”undermedvetna,” eftersom jag menar att efterkonstruktionen kan vara något absolut medvetet – och absolut socialt nödvändig.

Genom att söka en sociologisk förståelse av människors vardagliga berättande om drömmar, anekdoter och hemligheter, så hoppas jag finna tendenser till aktivt och medvetet efterkonstruerande *i* och *genom* detta berättande.

Syftet med föreliggande uppsats är att ernå sociologisk förståelse för *hur* och *varför* människor berättar om drömmar, anekdoter och hemligheter.

Om människor aktivt efterkonstruerar sina berättelser och förklaringar, mer exakt, hur går det till?

Frågeställning: Hur gör vi människor när vi efterkonstruerar berättelser om våra drömmar, anekdoter och hemligheter? Och om människor efterkonstruerar sitt berättande, vad är i så fall deras anledning till efterkonstruerandet?

II. Bakgrund

Den grekiska filosofen Diogenes från Sinope var verksam under 400- och 300-talet f.kr. (Dobbin 2012:xxiii-xxiv). Han var, förutom mycket notorisk, en av den kyniska skolans förgrundsgestalter, därför florerade många berättelser om honom under hans samtid och än till våra dagar (op. cit.:28). Han lär exempelvis ha bott i en stor kruka i anslutning till ett torg, men den mest spridda berättelsen kan vara den gång då Alexander den store besökte Diogenes för att erbjuda honom vad han än önskade. Diogenes, som låg och solade, lär ha önskat: ”Var god och flytta på dig, ty du står i vägen för solen.” (op. cit.:31).⁴ Alexander skall inte ha blivit arg, utan beundrade därefter Diogenes ännu mer. Denna och alla andra berättelser om Diogenes har ifrågasatts av historiker och eftervärlden (op. cit.:xxv). Och i bästa fall finns ett uns sanningsvärde i något enstaka inslag, det viktiga i sammanhanget är dock inte sanningshalten, utan hur *gångbar* berättelsen är (se exempelvis: Summers 2017:25). Berättelsen om Diogenes och Alexander är vad dramaturgin omnämner med det italienska uttrycket *ben trovato*. Det är ett ovanligt begrepp i Sverige och skulle översättas till något i stil med: ”Lämplig, även om inte helt sanningsenlig” (Merriam-Webster;⁵ se även: The Free Dictionary). En berättelse som är *ben trovato* är alltså dramaturgiskt lämplig, även om den inte är helt sann. Denna princip, att omorganisera, omarbeta, eller ompröva livshändelser som gör vårt berättande lämpligt eller gångbart har fått vissa filosofer att undra om vi upplevt någonting över huvud taget, eller om allt bara är berättelser som vi konstruerar (Fay 1996:178). Vissa socialantropologer förhåller sig nästan tvärtom: Att omorganisera eller anpassa fakta från en händelse ur vårt eller andras liv är att uppleva och tro denna händelse, även om den är konstruerad (Maggio 2014:92; Jackson 2002:15). Även sociologin beskriver dessa tendenser: Vi människor är aktiva i vårt berättande, vi anpassar och omorganiserar vårt berättande på basis av vad som hänt, och på basis av vad som händer oss i livet (Holstein & Gubrium 2000:113; jfr. McAdams 1997 [1993]:102,273). Det blir därför svårt att dra en gräns mellan vad som är lögn och vad som är anpassning eller omarbetning av ens berättande (Holstein & Gubrium 2000:116; Gubrium & Holstein 1998:164; Bauman 1986:21-22). Denna anpassning eller omarbetning sker givet kontextens premisser (Gubrium & Holstein 2009:32; Tilly 2006:24,26,69). Vi anpassar oss på ett visst sätt i ena kontexten, och på ett annat i nästa.

⁴ Min översättning.

⁵ Min översättning av: “Appropriate even if not true.” Länk till ordböckerna finns i föreliggande uppsats referenslista.

Oavsett hur det ligger till, så är människans behov av att berätta för andra om stort och smått ett uråldrigt beteende som förmodligen är lika gammalt som det talade språket (Berger & Quinney 2005:8; McAdams 1997 [1993]:27-28). Vi berättar inte bara för att systematisera och ordna vår och andras tillvaro (Schiff 2012:44; Tilly 2006:95; Bauman 1986:113). Vi berättar även för att skapa vår och andras tillhörighet och identitet (Çalışkan 2015:45; Bódis 2013:18; Malm 2011:64; Berger & Quinney 2005:4-5; Copley 2001:37; Holstein & Gubrium 2000:103-104; Bauman 1986:3).

Jag har kommit i kontakt med en stor mängd forskning från vitt skilda discipliner, där den gemensamma nämnaren är fenomenet ”människor berättar för andra/varandra.” Detta fenomen kan benämnas med olika namn (storytelling, story, narrative, narration, biography, etc.), vissa forskare anser att det är stor skillnad på dessa nämnda, medan andra menar att det är olika namn för likartade muntliga och skriftliga fenomen (Hyvärinen 2016:40,46,48,51,55; Archakis 2014:23). Sociologin har intresserat sig för människors sätt att berätta sedan mitten av 1980-talet, och ligger därför efter andra discipliner i denna nisch, med skrala teorier som följd (Hyvärinen 2016:38-39).

Det är emellertid viktigt att förstå *att* vi berättar, *varför* vi berättar och *hur* vi berättar (Chase 1995:5,39; jfr. Hydén 2011:16), där det sistnämnde *hur* blir extra intressant i förhållande till efterkonstruktioner.

Efterkonstruktioner

Trots all forskning om människans berättande, så är det betydligt svårare att finna bra underlag för sociala efterkonstruktioner. Det kan även vara svårt att på engelska veta exakt vilka ord/begrepp som är lämpligast att söka efter, i engelskan används oftast *post hoc* för att beskriva en verbal eller skriftlig anpassning som skett i efterhand i en given situation (Kiesler 1977:59). Det mest adekvata som jag funnit är Gabriela Spector-Mersels (2011:172) utkast till en analysram för livsberättelser, hon refererar till fenomenet som *mechanisms of selection* – varför människor i efterhand väljer att ta med vissa inslag i sina berättelser medan andra utelämnas (Spector-Mersel 2011:174,176,182). Jag nämner detta eftersom jag sökt hjälp i forskningen för att kunna definiera vad jag menar med efterkonstruktion, detta har inte varit helt lätt, men jag gör ett försök: Efterkonstruktionen är en social anpassning av människors berättande, som de gör mer eller mindre medvetet, givet kontexten i hopp om att berättandet

blir socialt gångbart. Efterkonstruktionens syfte är alltså att vinna en social fördel med berättandet: Att inte framstå som olämplig, att framstå som lämplig, etc. Som nämndes ovan, så är det svårt att veta exakt när efterkonstruktionen bör klassificeras som lögn. På samma sätt är det svårt att skilja på efterkonstruktion och önsketänkande, svepskäl och så kallad fabricering (Goffman 1986 [1974]:84). Förenklat kan vi välja att betrakta efterkonstruktionen som att den *kan* vara utpräglat lögnaktig, önsketänkande, svepskäl och fabricering i vissa situationer, och mer otydligt i andra. Det är dock viktigt att läsaren förstår att efterkonstruktionen kan uppfattas som exempelvis lögn i vardagliga situationer.

Drömmar

Som vi sett ovan så verkar människans behov av att berätta gå långt tillbaka i historien. Detta överensstämmer väl med berättandet om drömmar, det finns trovärdiga skriftliga källor som beskriver drömtolkning redan i antikens grekland (Stevens 1997:19,29). Och inte heller att glömma Josefs tydning faraos dröm i bibeln (*Bibeln*, s.56; se även: Första Moseboken, 41:1). Att berätta om sina drömmar för andra är aktuellt än i våra dagar, men drömforskning (som inte är medicinsk) är vanligast inom psykologin (Stevens 1997:47; Parsons & Rosen 2018:40-43). Men människors berättande om drömmar tycks ovanligt inom sociologin (Fine & Fischer Leighton 1993:95). Men det är fullt möjligt att betrakta drömmar sociologiskt – och framförallt människors berättande om drömmar. Drömmar lever dessutom upp till vad Émile Durkheim omnämnde som sociala fakta, det vill säga drömmen influeras av samhälliga (externa) tankar, normer, regler och känslor som utövar tvång mot individen (2014 [1895]:21). Samhället följer alltså med oss när vi drömmer, trots att vi rent fysiskt är ensamma, samhället speglas i vårt drömmande (Papachristophorou 2014:69).

Jag kommer i det följande söka definiera vad jag menar med drömmar i föreliggande uppsats. Drömmar är alltså de drömmar som sker när någon sover. Jag kommer alltså inte behandla fenomen som ”Min dröm är att...”, ”The American Dream,” dagdrömmar eller liknande.

Drömmen kan i uppsatsen betraktas så som de flesta av oss förstår den i en vardaglig mening. Vi drömmer något när vi sover, ibland minns vi detta väl (Stevens 1997:216; Doncic 1982:132-133), vi kan då – på olika sätt och av olika anledning – välja att berätta om drömmen för andra människor i vår omgivning.

Anekdoter

In fact, the two girls are really enjoying my trifling anecdotes. Success in storytelling always gratifies the storyteller. (Zweig 2012 [1939]:69-70)

Stefan Zweig

Ordet ”anekdot” lär ha förekommit i franskan redan under 1650-talet och ingick i engelskan några år därefter (Gossman 2003:151). Det kan vara svårt att förstå exakt vad anekdot innebär, men oftast brukar den innebära en kortare självupplevd berättelse som beskriver någonting värdefullt (Tye 1989:182). ”Värdefullt” kan innebära att berättelsen rör en humoristisk eller absurd händelse (op. cit.:184,189). Anekdoten kan även framhäva hur berättaren själv eller någon i dennes närhet blivit utsatt för orättvisor (op. cit.:195-191). Och trots att anekdoten skall bygga på en verklig situation, så är det inte helt ovanligt att denna situation överdrivs i samband med berättandet (op. cit.:188). Om anekdoten ibland syftar till en självupplevd händelse, så är det heller inte ovanligt att människor berättar anekdoter om händelser som någon närstående upplevt, dessa skulle kunna omnämnas som andrahands anekdoter (Bauman 1986:34; Tye 1989:197; jfr. Schön 2008:20). Och även om vi själva inte alltid har upplevt allt ur våra anekdoter, så tjänar anekdoten likväl syftet att skapa grupp-tillhörighet, samt etablera och reproducera normer och regler (Tye 1989:195-196).

Anekdoter används också inom viss forskning för att stärka argumentationen, framförallt inom samhällsvetenskap (Kaufman 2014:72; jfr. Wallerstein 2003:454; Gossman 2003:143). Därför kan det bli svårt att se skillnad på exempelvis etnografiska redogörelser och anekdoter (Gubrium & Holstein 1999:569).

Det kan också vara svårt att skilja anekdoten från *skvallret*, som länge varit föremål för både sociologin och socialantropologin (se exempelvis: Gluckman 1963:307). Anekdoten sprids dessutom socialt på ett sätt som påminner om spridningen av skvaller (Tye 1989:183).

Men i föreliggande uppsats så definieras anekdoten som en berättelse som bygger på en verklig händelse som intervjupersonen själv eller någon i intervjupersonens närhet har upplevt.

Hemligheter

Georg Simmel påtalade sociologins förståelse av hemligheter redan i början av 1900-talet (Simmel 1906:441; Simmel 1964:330-331). Simmel menar, att även om hemligheter skapar avstånd genom att göra skillnad på folk (folk som vet, folk som inte vet hemligheter), så blir hemligheten avgörande för samhällets existens (Simmel 1906:462-463; Simmel 1964:334-335; jfr. Johannisson 2009).⁶ Simmel menar att vi måste veta saker om varandra för att fungera tillsammans, men lika viktigt är att vi *inte* vet saker om varandra. I ytterlighetsfall, så påpekar Simmel att människan skulle hamna på mentalsjukhus om hon fick reda på precis allting om alla (Simmel 1964:312; se även: Ritzer 2009:153).

Även om människan inte avslöjar allting hela tiden, så säger forskningen att många människor upplever det som psykiskt betungande att hålla hemligheter, detta är den vanligaste anledningen till att någon väljer att berätta en hemlighet för någon annan (Cowan 2014:469; Laird, Bridges & Marsee 2013:685-686). Även om människor väljer att berätta vissa hemligheter, så väljer de att absolut inte berätta om andra, forskning visar att fyra och femåringar gjorde stora uppoffringar för att hålla en hemlighet som de lovat att inte avslöja (Misch, Over & Carpenter 2016:102). Det finns även forskning som visar att desto starkare vänskapsband bland ungdomar, desto mindre sannolikhet att de hade hemligheter för varandra (Corsano et al. 2017:29). Detta stärks av andra studier som visar att ungdomar som hade flera hemligheter, påvisade mer antisocialt beteende och var oftare deprimerade (Laird, Bridges & Marsee 2013:688). Hemligheter måste dock inte vara påfrestande att hålla, även om de kan vara det, så här beskriver författaren Jennifer Moore-Mallinos (2011) sin barnbok *Har du någon hemlighet?: om skillnaden mellan bra och dåliga hemligheter*:

Det är roligt att ha en hemlighet – om hemligheten är något som gör dig och andra människor glada. Men om en hemlighet gör att du känner dig konstig inuti, eller gör dig ledsen eller rädd ... då är det en dålig hemlighet. Dåliga hemligheter får man alltid, alltid berätta för en vuxen.

Boken riktar sig till åldrarna tre till sex år och en beskrivning till en vuxen medföljer.

Det finns således bra och dåliga hemligheter, och vi bör alltid berätta de sistnämnda – jag tror att alla har erfarenhet av att berätta en hemlighet, och som vi sett ovan så blir det svårt att vara människa utan att ha någon typ av hemlighet (Smart 2012:540).

⁶ Idé och lärdomshistorikern Karin Johannissons (2009) bok *Hemligheter* var en exklusiv utgåva som Bonnier endast delade ut till nära och bekanta. Boken är alltså så hemlig att den nästan är omöjlig att få tag på.

Men liksom övriga begrepp, så är också hemligheten svårdefinierad. Hemligheter kan liksom anekdoten berättas i andra- och tredjehand, etc. Människor berättar alltså andras hemligheter utöver sina egna, vilket även är ett berättande om hemligheter och därför intressant givet uppsatsens frågeställning. Men som allt annat, så kan någons berättande eller avslöjande av en hemlighet ibland likställas med *skvaller*. Andra forskare brukar göra distinktionen att skvaller betraktas som något mer trivialt och lite löjligt, medan hemligheter är någonting mer allvarsamt och omfattande (Cowan 2014:470).

Men jag anser som i barnboken ovan, att det kan finnas bra och dåliga hemligheter, och att det är intervjupersonernas beskrivningar av *hur* de berättar dessa hemligheter som intresserar mig, inte hemligheten i sig.

III. Teori

Föreliggande uppsats utgör ingen explicit hypotesprövning i strikt deduktiv⁷ mening (Bryman 2011:28-30; Patton 2002:453). Jag kommer alltså inte pröva mitt datamaterial via redan etablerade förståelser av efterkonstruktionen. Men jag har naturligtvis ett teoretiskt förhållningssätt i anslutning till uppsatsens frågeställning. Jag lyfter detta eftersom föreliggande teoridel därför kan framstå som generell eller abstrakt. Mitt teorikapitel blir därför mer undrande till sin karaktär, och detta av två anledningar: 1) min frågeställning fodrar ett mer ”öppet” eller generellt förhållningssätt så att inte sociologiskt relevanta inslag går om intet via fix bestämda idéer om hur en efterkonstruktion går till. 2) jag har trots idogt sökande inte funnit några exakta definitioner av typen: Precis så här säger sociologen X att efterkonstruktioner går till och varför (framförallt inte i förhållande till drömmar, anekdoter och hemligheter). Det närmsta är ett utkast till en analysram av livsberättelser (Spector-Mersels 2011:172). Denna analysram fann jag dock först när min analys stod helt klar, därför har jag inte använt analysramen varken som stöd eller som vägledning.

Trots att teoriavsnittet tillämpar ett generellt förhållningssätt – så är detta inte ekvivalent med att jag saknar teoretiska premisser. Jag har läst in mig på massvis av teorier som berör fenomenet ”människor berättar för andra,” post hoc,⁸ rationalisering,⁹ drömmar, anekdoter och hemligheter, etc.

Även om ingen distinkt hypotesprövning genomförs, så måste teorier a priori lotsa sociologen mot vad hen skall titta efter på fältet. Vi måste även ad hoc veta någonting om varför och vad vi skall söka efter, därmed inte sagt att vi nödgas låsa oss vid all förhandskunskap i mötet med fältet. Det är ofta svårt att veta hur mycket teori som lämpar sig givet kontexten (Blaikie 2009:124).

Att berätta något för någon

Sociologin är intresserad av hur människor skapar berättelser och hur sammanhang uppstår via dessa berättelser: ”Why was the story told that way?” som Jaber F. Gubrium och James A. Holstein uttryckte det i *The new language of qualitative method* (Gubrium & Holstein

⁷ Jag anser att all forskning är abduktiv i olika utsträckning och att deduktiv vs. induktiv oftast är en lek med ord.

⁸ Latinskt uttryck för efterkonstruktion som används i engelsktalande länder, även: *Post hoc ergo propter hoc*.

⁹ Psykologisk försvarsmekanism och begrepp för efterkonstruktion. Ej att förväxla med Weberiansk *rationalitet*.

1997:147). Den största delen av mänsklig kommunikation bygger på att vi berättar saker för varandra, berättandet utgör ofta initiativ till samtal (Bódis 2013:18). Att delta i samhället är att ständigt anstränga sig för att kontrollera sin egen livssituation (Hogg & Vaughan 2010:43). Det är i det sociala som vår identitet skapas (Berger & Luckmann 1991 [1966]:194). Att berätta något för någon kan alltså vara ett sätt människan tar till för att möjliggöra organiseringen, systematiseringen och kontrollen av ens eget och andra människors liv (Tilly 2006:16-19; Fay 1996:179,197). Berättande kan till och med utgöra grundvalen om vilken grupptillhörighet uppstår, och i ytterlighets fall även nationstillhörighet (Cobley 2001:38; Smith 1991:14; jfr. Anderson 1993 [1983]). Vi samordnar och systematiserar vår existens genom att berätta saker för varandra och därför kan vi fungera socialt tillsammans (Tilly 2006:93,95; Bauman 1986:113). Vi sparar och lagrar händelser ur våra liv som sedan kan berättas (och återberättas) så att vår självidentitet definieras tydligt för oss själva och för vår omgivning (Berger & Quinney 2005:4-5; Cobley 2001:37; Giddens 1999:96; McAdams 1997 [1993]:277).

Intrycksstyrning

Det räcker dock inte med vetenskapen att människor berättar och varför det är viktigt. *Hur* människor gör när de berättar blir naturligtvis avgörande. Jag kommer därför argumentera för att efterkonstruerandet av berättelser går att betrakta som så kallad *Impression management*, eller på svenska *intrycksstyrning* (Goffman 2014 [1959]:182). Vi kan välja att betrakta efterkonstruktionen som en *idealisering* av vårt berättande (Goffman 1990 [1959]:44). Det innebär att vi efterkonstruerar våra berättelser efter bästa förmåga i förhållande till kontexten.

Intrycksstyrning möjliggör även betraktandet av efterkonstruktionen som ett fenomen vilket aktivt och medvetet förbereds i den *bakre regionen* (Goffman 1990 [1959]:114,231). Vi kan även betrakta det som att människor förbereder sin efterkonstruktion i den bakre regionen för att sedan framträda inför *publiken*¹⁰ i den *främre regionen* (Goffman 1990 [1959]:231).

Intrycksstyrning blir även behjälpligt via dess altruistiska karaktär, vi hjälps åt när vi interagerar för att undvika pinsamheter eller att jobbiga situationer uppstår (Goffman 1982 [1967]:110; jfr. Berger & Luckmann 1991 [1966]:89-91). Vi kan tolka detta som att vi

¹⁰ Jag ställer mig bland de sociologer som anser att Erving Goffmans dramaturgiska beskrivning av den sociala interaktionen är fullständigt genial, även om den är metaforisk.

efterkonstruerar även för andras skull. Vi har specifika ramar att agera inom (Goffman 1986 [1974]:21), ibland efterkonstruerar vi därför mer för vår egen skull och ibland mer för andras skull, kontexten eller ”ramarna” tenderar att påverka hur vi går till väga. Vi anpassar vår interaktion på basis av de etablerade symbolerna i den specifika situationen, som den symboliska interaktionismen skulle omnämna det (Blumer 1986 [1969]:10-11).

Intentionalitet/ Medvetenhet

Om vi godtar mitt resonemang om intrycksstyrning för att förstå efterkonstruerandet av berättelser, så blir det avgörande att förstå intentionaliteten, eller medvetenheten, bakom efterkonstruktionen. Intentionalitet är ett allmänt filosofiskt begrepp som syftar till människors medvetna tillstånd om bland annat: Planer, förhoppningar, strategier och övertygelser (Dunbar 2006:61-63; jfr. Erving Goffmans begrepp *Strategic interaction* i Goffman 1969:101). Människor kan sedan ha olika grad av intentionalitet. Med grad av intentionalitet menar jag inte olika nivåer av medvetande (som exempelvis: Dunbar 2006:148), utan jag menar hur starkt medveten en människa är när hen efterkonstruerar. Hög grad av intentionalitet syftar till en människa som väldigt medvetet efterkonstruerar exempelvis en dröm, anekdot eller hemlighet. Låg grad av intentionalitet innebär motsatsen; att någon nästintill subliminalt eller omedvetet efterkonstruerar en berättelse.

Det är viktigt att inte missa min förståelse av intentionalitet ovan, eftersom det är just intentionen, eller medvetenheten, bakom människors efterkonstruerande som gör scenariot sociologiskt. Människors grad av intentionalitet påvisar social medvetenhet, vi vet *att* och *hur* vi måste anpassa våra berättelser för andra, vi vet att vi måste efterkonstruera. Även andra forskare har sökt slå ett slag för efterkonstruerandets mer medvetna karaktär (Summers 2017:32; D'Cruz 2015:980,982).

Och om vi sedan knyter an intentionalitet med forskning om narrative, storytelling, etc. så framkommer exempel på hur människor aktivt omarbetar, anpassar och omvärderar sina berättelser (McAdams 1997 [1993]:273). Forskningen visar även hur människor är flexibla med hur de berättar relativt kontexten (Bauman 1986:21,26). Holstein & Gubrium (2000:113,116) hävdar att vi omorganiserar och reviderar våra berättelser hela tiden, vad de kallar för: ”Narrative editing,” eller ”Narrative elasticity.” Människor är alltså flexibla med sitt berättande, och vi anpassar vårt berättande i förhållande till situation/kontext. Ibland kanske vi överdriver när vi berättar något, ibland kanske vi tonar ner något när vi berättar,

som Goffman (2014 [1959]:63) påtalar: "[...] vissa fakta accentueras och andra undertrycks [...]." Det finns också forskning som söker påvisa hur människor aktivt preciserar och/eller dämpar vissa inslag i sina självbiografiska livsberättelser (Spector-Mersel 2011:174,176,182).

Det är viktigt att förstå att denna flexibilitet, eller anpassning, av berättandet kan ske spontant av bara farten medan vi berättar (Holstein & Gubrium 2000:116). Men även om efterkonstruerandet stundom sker spontant så kan det likväl ske med hög grad av intentionalitet av den som berättar.

* * *

Sammanfattningsvis, så skulle detta kunna innebära att människor medvetet och aktivt anpassar (efterkonstruerar) berättandet om sina drömmar, anekdoter och hemligheter. Men mer exakt, hur går efterkonstruktionen till?

IV. Metod och Metodologi

All vetenskap är metodik med siktet inställt på det absoluta. Därför behöver man inte frukta det renodlat metodiska. Det är ett skal – men inte mer – såsom allt annat, med undantag för Det ena. ([Sic!/] Franz Kafka citerad i Blomqvist 2006:247)

Franz Kafka

Datainsamling

Datamaterialet till föreliggande uppsats består av tretton semistrukturerade intervjuer där den längsta varade 97 minuter och den kortaste 32 minuter (se Bilaga I). Den kortaste intervjun telefonkompletterades.¹¹ Den yngsta intervjupersonen var född 1993 och den äldsta var född 1944. Intervjupersonerna bestod av sju kvinnor och sex män. Tio av intervjuerna ägde rum hemma hos intervjupersonerna, övriga intervjuer ägde rum hemma hos mig. Intervjuerna gick till så att jag frågade hur intervjupersonen gjorde när hen berättade om sina drömmar, anekdoter och hemligheter (se Bilaga II). Intervjupersonerna är valda både via *målstyrt urval* och *bekvämlighetsurval* (Bryman 2011:394). Urvalet är inte målstyrt i den meningen att jag specifikt letat upp intervjupersoner med explicit anknytning till drömmar, anekdoter eller hemligheter, ingen av intervjupersonerna har tidigare deltagit i drömforskning eller liknande. Urvalet är målstyrt i den meningen att jag eftersträvat adekvat könsfördelning samtidigt som jag försökt få fram en bra åldersdifferens. Urvalet är även ett bekvämlighetsurval eftersom flera av intervjupersonerna direkt eller indirekt ingår i min bekantskapskrets. Vissa intervjupersoner känner jag väl, andra mindre väl, men jag vet vilka de är och alla har träffat mig tidigare i andra sammanhang, detta kan vara fördelaktigt eftersom intervjupersoner stundom upplever intervjun mer som ett informellt samtal mellan två bekanta (Patton 2002:342). Bekvämlighetsurvalet har underlättat min datainsamling genom att samtliga intervjupersoner var lättillgängliga både socialt och geografiskt.

Eftersom intervjuerna är semistrukturerade så har jag utformat en intervjuguide (se Bilaga II). Denna intervjuguide följdes aldrig dogmatiskt under själva intervjutillfället, utan tjänade snarare syftet av en stomme om vilken intervjun kunde falla tillbaka på om detta skulle behövas, vilket är vanligt givet semistrukturerade intervjuers mer flexibla och öppna karaktär (Bryman 2011:415; Davies 2008:105; Holstein & Gubrium 1995:29). Dock är intervjuguiden utformad med uppsatsens frågeställning i åtanke (Denzin 2009 [1970]:128-129). Jag har hela

¹¹ Inalles telefonkompletterades två intervjuer, se Bilaga I till föreliggande uppsats.

tiden försökt utforma frågor av karaktären ”Hur kommer det sig tror du?”, och har således aktivt undvikit varför-frågor eftersom dessa många gånger tvingar intervjupersonen att komma med ”rätt” förklaring (Becker 2008:69; Patton 2002:363). Jag har också aktivt ställt frågor av typen: ”Är det någonting övrigt som du tänker på?” eller liknande. Min förhoppning var att intervjupersonen då upplevde frågan som öppen och därför kunde ta upp vad som helst givet ämnet (Patton 2002:353,361). Även om intervjuguiden aldrig följdes till punkt och pricka så användes intervjutillfällena till att revidera frågorna och strukturen i guiden i hopp om att förbättra densamma. Trots att vissa frågor ströks och nya frågor tillkom så ändrades aldrig intervjuguidens ursprungsstomme (op. cit.:343) – detta trots nästan en månads uppehåll mellan intervju H, 2018-11-01 och intervju I, 2018-11-30 (se Bilaga I). Denna månad av intervjuuppehåll användes till analys av redan befintliga intervjuer och således skulle en större förändring av intervjuguiden kunnat genomföras på basis av analysen, som ibland är fallet vid så kallad *grounded theory* (Corbin & Strauss 2015:136; Glaser 1978:142). Jag valde dock att inte genomföra några överhängande förändringar eftersom jag givet det ringa antalet (tretton intervjuer) sökte skapa analytiska begrepp, kategorier och idealtyper (Bergman & Olofsson 2005:135; Hughes 1979:231,236). Jag ville därför fortsätta inbringa liknande datamaterial i syfte att bättra på de kategorier som redan påbörjats (Saldaña 2015:9,22).

Under intervjusituationen förde jag anteckningar. Dessa rörde oftast frågor som jag kom på under tiden som intervjupersonen pratade, eller så fokuserade anteckningarna på mönster eller ofta förekommande ord som jag kände igen från tidigare intervjuer (Patton 2002:452,468).

Forskningsetik

Samtliga intervjupersoner introducerades muntligt och skriftligt innan varje intervjutillfälle i de rådande forskningsetiska rättigheterna (Bryman 2011:131-132; SFS 2003:460; SFS 2018:1092; Silverman 2010:153-154; Vetenskapsrådet:7,9,12,14). Introduktionen berörde *Informationskrav*, intervjun är en del av en magisteruppsats i sociologi och undersöker människors berättande om drömmar, anekdoter och hemligheter. *Samtyckeskrav*, deltagandet är helt frivilligt och kan när som helst avbrytas. *Konfidentialitetskrav*, deltagandet är fullständigt anonymt och transkriberingen kodas och försvårar således identifiering av specifika intervjupersoner. *Nyttjandekrav*, citat ur intervjun kan komma att läsas av studenter och examinatorer. Uppsatsen kan också publiceras på internet och blir då sökbar och tillgänglig för allmänheten (LUP, Lunds universitet; Uppsök, LIBRIS). All info lämnades

(som ovan nämnt) både muntligt och skriftligt till samtliga intervjupersoner. För att läsa informationsbrevet, se Bilaga III till föreliggande uppsats. Jag lämnade även mina kontaktuppgifter med uppmaningen att intervjupersoner när som helst kunde kontakta mig och fråga om uppsatsen. Det är viktigt att förstå att forskning kan påverka intervjupersoner såväl före, under som efter intervjutillfället (Corbin & Strauss 2015:102; Patton 2002:405). Alla intervjupersoner fick dessutom fylla i ett elementärt frågeformulär (se Bilaga IV) före det att intervjun började. Frågeformuläret var av strikt praktisk karaktär (om intervjupersonen godkände att jag vid behov ringde för telefonkomplettering, etc.) och är alltså ej av empiriskt värde. Men vissa intervjupersoner lämnade på min uppmaning både mobilnummer och mejladress på detta frågeformulär, vilket möjliggjorde identifiering av intervjupersonerna om någon utomstående fått tag i dessa uppgifter. Jag har dock hanterat allt insamlat material (ljudfiler, transkriberingar, utskrivna frågeformulär och anteckningar) med stor försiktighet och har hela tiden haft mina intervjupersoners integritet i åtanke, vilket hör till god forskningssed (Vetenskapsrådet 2017:42; Silverman 2010:166). Jag har också tydligt förklarat för samtliga intervjupersoner hur jag förvarat deras uppgifter. Jag har också haft det aktuella GDPR i åtanke med hur jag hanterat mina intervjupersoners uppgifter (Datainspektionen; jfr. Regeringskansliet 2018-06-29).¹² Samtliga intervjuer har transkriberats, och samtliga transkriberingar har kodats, vilket innebär att namn, orter eller andra referenser förändrades i syfte att försvåra identifiering av specifika intervjupersoner (Bergman & Olofsson 2005:68-69).

Även om jag hela tiden varit öppen och ärlig mot mina intervjupersoner, så avslöjade jag aldrig före intervjun att det var specifikt efterkonstruktioner som jag intresserade mig för. Jag förmedlade endast att jag intresserar mig för hur människor berättar om drömmar, anekdoter och hemligheter för andra människor. Jag anser att denna information var fullt adekvat utan att påverka intervjupersonerna allt för mycket – om jag tydligt förklarat mitt intresse för ”efterkonstruktioner” före intervjun så hade detta kunnat påverka hela intervjusituationen både på gott och på ont (Holstein & Gubrium 1995:29,39,52). Under intervjuerna har jag försökt att på olika sätt uppmuntra mina intervjupersoner att berätta givet ämnet, jag har vänligt fört tillbaka intervjupersonen till ämnet igen om hen avvikit för mycket. Men jag har inte aktivt tvingat fram svar (Patton 2002:371-372,375; jfr. Holstein & Gubrium 1995:39). Jag var även tydlig med att det inte förväntades att någon skulle avslöja hemligheter för mig

¹² På regeringskansliets hemsida står att läsa angående GDPR och forskning: ”Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2019. En särskild övergångsbestämmelse i dataskyddslagen gör att personuppgiftslagen gäller så länge andra lagar fortfarande hänvisar till den. Det innebär att behandling av personuppgifter inom forskning kan fortsätta enligt det gamla regelverket fram till och med den 31 december 2018.”

under intervjun. Det är inte enskilda hemligheter i sig som intresserar mig, det är hur vi gör när vi berättar hemligheter för varandra. Forskning som berör avslöjandet av hemligheter har påvisat att informanter ofta upplevt intervjuerna som väldigt påfrestande just därav (Smart 2012:547; jfr. Patton 2002:415). Under mina intervjuer upplevdes aldrig detta som ett problem eftersom intervjupersonerna kunde förklara hur de gjorde när de berättade hemligheter utan att avslöja exakt vad själva hemligheten berörde. Och även om hemligheter kan uppfattas som ett känsligt ämne, så upplevde jag inte några andra känsliga inslag, jag upplevde inte ”efterkonstruktioner” som politiskt laddat eller liknande (Denzin 2009 [1970]:326,331; Hammersley 2000:18,32; jfr. Patton 2002:365). Jag har hela tiden eftersträvat att intervjupersonerna skulle känna sig bekväma i situationen; intervjun är en interaktion mellan två eller flera människor som bygger på tillit. Det är under intervjusituationen som kunskap om människors meningsskapande kan skönjas inom begränsade förutsättningar (Davies 2008:109; Denzin 2009 [1970]:139,142; Holstein & Gubrium 1995:52; Gubrium & Holstein 1997:147).

Till syvende och sist vill jag påvisa att jag även tagit del av – och begrundat – akademisk hederlighet i linje med All European Academies och Lunds universitet (ALLEA 2017:4; Lunds universitet 2018-08-17). Det är emellertid avgörande att forskaren alltid eftersträvar självinsikt (Hammersley 2000:5-6,17; Patton 2002:495), och bör därför alltid söka skäl till självrannsakan, omtanke och ärlighet utan att detta förmedlas via metodböcker eller hemsidor.

Design, upplägg och empiri

Det är en konst att välja. Och när vi väljer så gör vi alltid våra val på alla andra potentiella vals bekostnad, det vill därför till att tänka igenom och motivera sina val. Jag kommer under föreliggande stycke söka förklara min tanke och mina val bakom hela uppsatsens design, upplägg, struktur och alstrandet av empiri. Genom denna förklaring så gör jag skillnad på ”metod” (datainsamling) och ”metodologi” (helhetsupplägg för att nå empiri), eftersom det sistnämnda är minst lika viktigt att illustrera som någonting annat (Blumer 1986 [1969]:24; jfr. Bergman & Olofsson 2005:14,22-25).

För hur fångar sociologen en efterkonstruktion? Frågan kan tyckas absurd men för uppsatsen fullt relevant och nödvändig, turligt nog har jag ett försök till svar – det är möjligt att fånga människors efterkonstruktioner när de berättar något speciellt för andra. Exakt vad ”någonting speciellt” innebär blir inte helt lätt att sätta fingret på, men efter övervägande så valde jag att

fokusera på människors berättande om drömmar, anekdoter och hemligheter. Minns att dessa tre val är på alla andra tänkbara berättelsers bekostnad – jag valde just dessa tre och inga andra, och jag valde dem strategiskt eftersom jag misstänkte att berättandet om drömmar, anekdoter och hemligheter skulle gå att exploatera sociologiskt för att fånga efterkonstruktionen. Jag utnyttjar någonting för att kunna säga någonting meningsfullt om någonting annat. Detta är att använda sociala fakta för att förstå och förklara andra sociala fakta, som Émile Durkheim skulle uttryckt det (Durkheim 2014 [1895]:20-21).

Valen är sociologiskt strategiska av främst två anledningar: Lättillgänglighet och jämförelse. Drömmar, anekdoter och hemligheter är vardagliga inslag som alla känner till och upplever emellanåt, därav blir dessa nämnda lättillgängliga. Fokus på drömmar, anekdoter och hemligheter kan alltså fånga efterkonstruktioner på vardaglig basis och om en djupare förståelse nås, så kommer många människor känna igen sig i denna förståelse.

Men avgörandet bakom valen föll på värdet av att kunna jämföra. All forskning bygger på att i olika utsträckning bringa förståelse genom att jämföra olikheter och likheter (Blaikie 2009:141; Corbin & Strauss 2015:87,93; Patton 2002:465). För det är ställt så att drömmar, anekdoter och hemligheter inte endast är vardagliga inslag – de är också olika och lika varandra. Begrunda saken, drömmar sker under sömn och har i den meningen inte hänt i verkligheten, ändå händer det att människor berättar för omgivningen om vad de drömt. Anekdoter har (lämpligen) ett ”sanningsvärde” i den meningen att anekdoten baseras på en verklig händelse som människor själva erfarit för att sedan berätta den för omgivningen. Anekdotens ursprungshändelse har alltså hänt i verkligheten medan drömmar (oftast) saknar en verklig ursprungshändelse. Hemligheten skiljer sig både från drömmar och anekdoter i den meningen att den förmodligen är svårare att berätta om än övriga nämnda: Drömmar och anekdoter har något positivt över sig, medan hemligheter kanske mer förknippas med någonting jobbigt för den som berättar dem. Samtidigt så är drömmar, anekdoter och hemligheter lika eftersom de är naturliga inslag i våra liv, de kan alla vara spännande, pinsamma, roliga, knäppa och egendomliga. Och vi berättar om dem för vår omgivning i olika utsträckning och av olika anledningar. Min tanke var att via dessa presumtiva likheter och olikheter exponera efterkonstruktionen. Mina val baseras alltså på förhoppningen om att en jämförelse av olikheter och likheter skulle kunna alstra empiri som förklarar mekanismen bakom efterkonstruktionen. Min förhoppning var att kunna finna och skapa kategorier och typologier för att sedan jämföra dessa (Blaikie 2009:141,210; Denzin 2009 [1970]:67). Det är inte alls ovanligt att denna jämförelse startar långt innan datainsamlingen börjar (Saldaña

2015:7,9,22). Det är heller ej ovanligt att jämförelsen och sökandet efter mönster, likheter och olikheter pågår före, under och efter datainsamlingen (Patton 2002:436; Saldaña 2015:9). Detta är att eftersträva empiri och förståelse, och myten om att kvalitativ forskning möter fältet mer ”öppet” torde därför komma till ett slut. Vi kan eftersträva öppenhet och aktivt undvika att vi låser oss för specifika inslag, men vi väljer alltid och vi väljer av en anledning – favoritteorier, favoritämne, favoritmetod, favorithypoteser, etc. (Denzin 2009 [1970]:60,320). Det är klart att detta påverkar hela studien per se. Det är klart att vi via våra egna premisser formar vår forskning. Så länge vi är medvetna om att så är fallet och att vi tydligt poängterar just detta, så är detta ingenting konstigt, det är nödvändigheten bakom forskning. Det är att via sociologiska redskap ”bringa ordning i ett komplext material” som Pierre Bourdieu så ypperligt påpekade (Bourdieu 1986:17).

Även om jag gjort aktiva val för att möjliggöra jämförelser så finns det flera klassiska jämförelser som jag fullständigt negligerat. Mitt val av intervjupersoner gjordes av bekvämlighet, men även målstyrt för att nå en bredd: Sju kvinnor och sex män, äldsta född 1944 och den yngsta född 1993 – men min intention var aldrig att jämföra dessa klassiska variabler visavi efterkonstruktioner. Jag har inte på förhand bestämt exakt vad en efterkonstruktion innebär och sedan jämfört hur olika/like män och kvinnor gör efterkonstruktion. Jag har heller inte intresserat mig för hur ålder spelar in på efterkonstruerandet, eller intervjupersonernas utbildningsnivås inverkan på efterkonstruerandet. Uppsatsen har istället fokuserat på: *Vad det kan innebära att efterkonstruera? Hur kan det gå till när vi efterkonstruerar? Vad betyder fenomenet i sig* (se: Asplund 1970:11; jfr. Blumer 1986 [1969]:32). Detta innebär inte att det vore totalt ointressant för sociologin att undersöka hur ålder, kön, utbildning, etc. påverkar våra efterkonstruktioner (om de påverkar). Men föreliggande uppsats avser istället frammejsla ett allmänt utkast av hur efterkonstruktioner kan gå till, det är mitt sätt att börja i ”rätt” ände.

* * *

Sammanfattningsvis så har jag sökt motivera och förklara mina val. Jag har försökt visa varför jag valt att fokusera på just drömmar, anekdoter och hemligheter som alla är naturliga inslag i alla människors liv. Förhoppningen var att de olikheter/likheter som analys av jämförelsen föranledde skulle avslöja *mekanismen* bakom efterkonstruktionen (om mekanismer, se: Brante 2001:175,187; George & Bennett 2005:109; Stinchcombe 2005:149). Min intention var att komma bortom den vardagliga tvåstegsförklaringen av efterkonstruktionen (tvåstegsförklaring

är exempelvis: Vi efterkonstruerar för att vi vill framstå som bättre). Jag ville undvika den så kallade common sense-nivån (Bergman & Olofsson 2005:24-25). Jag eftersträvade att nå mekanismen bakom efterkonstruktionen och sökte därför en sociologisk förklaring:

Jämförelse, likheter/olikheter?

	↕		↕
Dröm	→	Efterkonstruktion?	
Anekdot	→	Efterkonstruktion?	
Hemlighet	→	Efterkonstruktion?	

↕

↕

Mekanismen bakom?

En tvåstegsförklaring blir vid detekterandet av mekanismen en flerstegsförklaring av sociologiskt och analytiskt värde (Brante 2001:175,187; George & Bennett 2005:109,132-137,145-147; Stinchcombe 2005:17,149).

Är det trovärdigt att via semistrukturerade intervjuer finna efterkonstruktionens mekanism? Uppsatsen – och alla dess begränsningar – utgör i vilket fall mitt försök att göra just det. Att fråga människor hur de själva tänker, agerar, tycker och gör är det absolut vanligaste sättet att samla data inom sociologin (jfr. Blaikie 2009:166; Patton 2002:348). Det är av hävd kvalitativ forsknings intresse att undersöka och fånga människors meningsskapande (Gubrium & Holstein 1997:147). Men är just den semistrukturerade intervjun ett adekvat tillvägagångssätt i sammanhanget (se gärna: Silverman 2010:48). Det finns forskare som förespråkar gruppintervjuer eller fokusgrupper för att fånga människors sätt att berätta för varandra (Starkweather 2012:292-293). Jag övervägde vid några tillfällen att försöka styra upp en gruppintervju med tre till fyra intervjupersoner samtidigt, men gav upp detta företagande på grund av praktiska omständigheter (svårt att hitta tider som passar alla). Jag beförde även att hemligheter kanske skulle bli svårare att behandla i grupp än i en vanlig intervju. Det som jag hoppades vinna med en gruppintervju var nedtoningen av min egen roll – om intervjupersoner håller igång varandra så behöver forskaren inte påverka situationen mer än vid extrema exkurser (Patton 2002:375,385). Men jag utförde aldrig någon gruppintervju och det råder ovisshet huruvida jag gått miste om något av empiriskt värde som en följd av detta.

V. Analys

Det jag har berättat här är varken sant eller falskt, det är en utsaga och den är min.
(Malmsten 2004:229)

Bodil Malmsten

Föreliggande analys bygger på tretton semistrukturerade intervjuer genomförda av mig. Detta innebär att jag ensam gett mig själv tillåtelsen att tolka och systematisera andra människors förklaringar, tankar och ståndpunkter. Denna tillåtelse är en nödvändig lyx som sociologen unnar sig själv för att kunna förhålla sig kreativ och pedagogisk relativt sitt eget material. Det är via denna princip som så kallad empiri mejslas ur datamaterialet. Det är därför viktigt att läsaren är fullt införstådd med att analysgenomgången nedan är just *min* genomgång av empiri som jag själv skapat ur mitt eget datamaterial. Det bör även påpekas att en analys av detta slag är idealtypisk till sin karaktär – begrepp och motsatspar, typologiseringar och tablåer – dessa är av strikt analytisk karaktär i syfte att frambringa och klargöra en sociologisk poäng (Patton 2002:458-459; Bergman & Olofsson 2005:135). Det innebär inte att allt som presenteras och omnämns nedan är naturlagar som detekterats. Det innebär att det som presenteras nedan är av mig upptäckta genomgående mönster/tendenser i datamaterialet. Andra sociologer skulle därför kunna se helt olika saker i mitt datamaterial än vad som här presenteras av mig.

Ibland refererar jag till relevant forskning i föreliggande analysgenomgång, detta görs i syfte att stärka min egen presentation eller för att påvisa skillnader och likheter mellan min empiri och befintlig forskning (se Patton 2002:465).

I texten nedan förekommer även vissa begrepp som associeras med Erving Goffman (2014 [1959]:97), exempelvis ”publik.” Med publik syftar jag på den eller de individer som någon väljer att berätta för – de som lyssnar till någons berättande om drömmar, anekdoter och hemligheter.

Om transkriberingen

I transkriberingscitat nedan omnämns intervjuaren (det vill säga undertecknad) som ”JWH.” Intervjupersoner omnämns med beteckningen ”IP” följt av en versal. Samtliga benämningar på intervjupersoner (IPA, IPB, IPC, och så vidare) används löpande i föreliggande analysdel. Detta innebär att IPA i analysdelen inte nödvändigtvis är samma IPA i intervjutablån (se Bilaga I). Ingen benämning av intervjupersonerna från tablån överensstämmer nödvändigtvis med samma benämning vid transkriberingscitaten i analysdelen nedan. Detta är ett försök att försvåra identifieringen av specifika intervjupersoner (Bergman & Olofsson 2005:68-69). Jag försöker även i största utsträckning använda ”hen” när jag omnämner mina intervjupersoner, såvida det inte är analytiskt avgörande att poängtera en intervjupersons könstillhörighet.

Ord inom hakparentes indikerar min anmärkning/mitt förtydligande. Tre punkter inom hakparentes: [...] innebär att jag av praktiska skäl tagit bort osammanhängande text. Tre punkter utan hakparentes: ... innebär en lite längre tysthet under intervjun, denna tysthet uppstod oftast när intervjupersonerna tänkte efter innan de svarade på mina frågor.

Det har under intervjusituationen uppstått viss förvirring, exempelvis pratar flera intervjupersoner om att ”berätta roliga historier,” vilket inte är samma sak som att berätta en anekdot (även fast anekdoter kan vara roliga). Under intervjun så rörde sig även intervjupersonen (och jag) mellan drömmar, anekdoter och hemligheter och vice versa. Det blev därför stundtals svårt för mig att hålla isär vissa resonemang och redogörelser när jag transkriberade dessa intervjuer. Men, alla transkriberingscitat i analysen nedan, är citat som jag är säker på vad intervjupersonerna syftade på: Dröm, anekdot, eller hemlighet.

Del I

Analysens första del är uppbyggd så att efterkonstruktioner och relevanta begrepp/kategorier först presenteras utan hänsyn till om det är drömmar, anekdoter eller hemligheter som behandlas. Därför refererar jag ibland till *ursprungshändelse* i texten nedan. ”Ursprungshändelse” används som en samlingsbenämning för drömmar, anekdoter och hemligheter.

Två huvudkaraktärer – Varför efterkonstruera?

Väldigt förenklat så kan efterkonstruktioner delas in i två huvudkaraktärer: *Egoistisk* respektive *Altruistisk* efterkonstruktion. Märkväl, inget vardagligt värde skönjas i dessa karaktärens benämning. Det är således inte socialt ”finare” att genomföra en altruistisk efterkonstruktion än en egoistisk dito. Dessa nämnda är ett motsatspar som jag har skapat via systematisk genomgång av mitt datamaterial. Motsatsparet är en förenkling i syfte att underlätta en förståelse. En efterkonstruktion kan därför vara såväl egoistisk som altruistisk parallellt i ena stunden och inte alls i nästa. En efterkonstruktion kan därför vara mer av det ena och mindre av det andra och vice versa.

Min betoning på egoistisk och altruistisk bygger i grund och botten på mina intervjupersoners motiv (incitament) bakom efterkonstruktionen. Förenklat: Varför väljer en människa att aktivt efterkonstruera när de berättar någonting som hänt dem? Svar: Vi väljer att efterkonstruera givet egoistiska och/eller altruistiska motiv/incitament. Denna motivering kan te sig väldigt olika från fall till fall och från person till person. Motiveringen kan också vara självklar eller mer diffus. Människor kan vara väldigt medvetna om denna motivering eller mindre medvetna om densamma.

Egoistisk efterkonstruktion

Denna karaktär är inte så hemsk som den låter och enligt mina intervjupersoner så verkar den vara vanligt förekommande. Vi efterkonstruerar när vi berättar i förhoppning att vinna sociala fördelar genom att göra så. Vi hoppas genom efterkonstruktioner bli roligare och intressantare för vår omgivning. Vi hoppas genom efterkonstruktioner påvisa mening, sammanhang och tillhörighet för oss själva via vårt eget berättande. Vi genomför efterkonstruktioner som bevis för att vi är konforma och att vi duger till.

Meningen med benämningen ”egoistisk” är att poängtera att individen som genomför efterkonstruktionen är aktivt införstådd med situationens egennyttiga sociala fördelar, intervju-person A och B kan exemplifiera via transkriberingscitaten nedan:

IPA: [skrattar] Nä men... Ibland kanske man vill vara händelsernas centrum lite, och vilja att folk tycker man är intressant och så... Då får man försöka leverera lite även fast det inte är hälsant alla gånger.

IPB: Om man tror, eller om man misstänker att folk inte kommer ta en på allvar så kan man ju bjuda till lite... Och, eller ja... Då får man ju anpassa det man berättar lite.

Altruistisk efterkonstruktion

Denna efterkonstruktion görs av människor i syfte att på olika sätt underlätta för den omgivning (publik) som lyssnar. Vi genomför denna efterkonstruktion aktivt för att exempelvis göra vårt berättande mer pedagogiskt för vår omgivning. Vi efterkonstruerar för att ”ge tillbaka” till andra som har berättat något för oss. Vi genomför altruistiska efterkonstruktioner för att bespara vår omgivning socialt olämpliga inslag från ursprungshändelsen. Vi genomför denna efterkonstruktion för att underhålla vår omgivning.

Benämningen ”altruistisk” är att poängtera att individen som genomför efterkonstruktionen är aktivt införstådd med omgivningens/publikens behov i sammanhanget. Efterkonstruktionen motiveras således mer för andras skull än för sin egen. Intervjuperson C och D kan exemplifiera altruistisk efterkonstruktion i citaten nedan:

IPC: [...] Ibland vill jag göra jobbet roligare och då kanske man berättar om en knasig dröm man har haft... Eller man berättar något roligt som har hänt så blir kanske andras arbetsdag roligare... Sen kanske allt inte hände exakt så som man berättar det.

Nedan exemplifieras hur intervjuperson D gör sig pedagogisk för andras skull:

IPD: Jag kan komma på mig själv att förenkla för andra, för att... Till exempel så nyligen hände det min sambos kusin en grej, och då... När jag berättade om denna grejen för en kompis på jobbet så sa jag att det gällde min sambo, även fast det var min sambos kusin grejen gällde... Allt blir så himla invecklat hela tiden, om man hela tiden ska säga allt precis som det är.

En förenklad tablå av dessa huvudkaraktärer presenteras nedan.

Egoistisk efterkonstruktion	Altruistisk efterkonstruktion
Att vara rolig	Att underhålla andra
Att vara intressant	Att berätta något meningsfullt för andra
Skapa sammanhang för sitt eget liv	Att vara pedagogisk för andras skull
Jag tillhör	Vi tillhör, ni tillhör, du tillhör
Jag vill framstå	Jag ger tillbaka

Kom ihåg att dessa båda huvudkaraktärer av efterkonstruktioner kan ske parallellt med olika grad av intentionalitet/medvetenhet hos individen som genomför dem. Kom också ihåg att benämningarna många gånger kan bli godtyckliga eftersom allt som framstår som ”altruistiskt” har ”egoistiska” tendenser och tvärtom.

Två huvudstrategier – Hur efterkonstruera?

Egoistisk och altruistisk efterkonstruktion blir förhoppningsvis mer begripliga via presentationen av nästa motsatspar: *Excess* och *Censur*. Båda dessa nämnda blir avgörande för att förstå efterkonstruktioner i dess helhet – om huvudkaraktärerna egoistisk och altruistisk tjänar som incitament som förklarar *varför* vi efterkonstruerar när vi berättar, så är excess och censur förklaringar om *hur* dessa efterkonstruktioner görs. Excess och censur är de strategier eller ”verktyg” som vi människor tar till när vi efterkonstruerar.

Minns att även detta motsatspar är idealtypiskt och kan ske parallellt i en och samma efterkonstruktion med betoning på det ena eller det andra.

Excess

Excess var den strategi som intervjupersonerna framhöll som mest förekommande vid berättandet om drömmar och anekdoter. Endast en intervjuperson omnämnde excessen vid berättandet av hemligheter. Excess är precis som det låter, en förstärkning eller överdrift. Nästa alla intervjupersoner omnämnde denna strategi som ”att krydda” eller överdriva en berättelse. Detta uttrycks vardagliga karaktär ligger helt i linje med vad jag menar med

”excess,” även om mitt ordval är mer akademiskt gångbart. Om vi erinrar oss egoistisk och altruistisk efterkonstruktion så förstår vi att excessen kan nyttjas av människor både av egoistiska eller altruistiska anledningar.

Excessen var den strategi som intervjupersonerna helst pratade om vilket tydligt dominerade transkriberingarna. Citaten nedan är ett axplock av vad jag menar med excess:

IPE: [...] Det får gärna vara överdrivet också [...].

IPF: [...] Jag lyssnar på Filip och Fredriks podcast ibland och då berättar Filip Hammar att hans pappa berättade för honom när han var liten att man ska alltid krydda och lägga till.

JWH: Okej.

IPF: För att göra det bättre... Och det kan jag hålla med om.

IPG: Det gör man nog... För jag gör det... Jag kryddar... För att få det bättre [...].

JWH: Men du säger att det förekommer att du överdriver drömmar?

IPH: Ja... Det gör jag nog... För jag kryddar ju mina övriga historier... Så det gör nog att man gör det med drömmar också.

Excessen kan innebära att förstärka inslag som faktiskt förekom i drömmen, händelsen som anekdoten bygger på eller händelsen som berör hemligheten. Men excess kan också innebära att aktivt föra in komponenter i berättelsen som inte förekom i ursprungshändelsen. Excessen blir därför svårt att hålla isär från lögnen i såväl vardaglig som i sociologisk mening. Excessen skulle kanske tolkas som lögn eller skryt i vissa situationer, och som överdrifter och ”krydda” i andra. Vad som är vad blir alltid en tolkningsfråga för var och en, men jag anser inte att begreppet ”excess” går miste om sin analytiska förmåga därav. Två olika intervju-personer försöker förklara gränsen mellan lögn och överdrift nedan:

IPI: Ljuga är ju när någonting inte är sant eller om det är kraftigt överdrivet för att förhöja sig själv... Att man vill ställa sig i bättre dager än man egentligen är... Det är att ljuga tycker jag... Eller att man vill vinna syften eller makt eller

något... Då tycker jag... Då ljuger man... Kryddar man anekdoter då... Ja, ja... Det är balansgång det där.

JWH: Men där... I den meningen om man bara kryddar en dröm och överdriver lite, så är det inte att ljuga?

IPJ: Jag tycker inte det... Det är från fall till fall.

Intervjuperson I:s förklaring ovan är ganska precis i linje med hur narrativ forskning beskriver skillnaden mellan att förhålla sig flexibel till sanningen i sitt berättande och att faktiskt ljuga (Bauman 1986:21,26). Det kan bli extra svårt att se skillnad mellan lögn och excess när efterkonstruerandet sker i hast. Den spontana excessen som sker ”av bara farten” förekommer ofta bland intervjupersonernas beskrivningar:

IPK: Om jag märker att bara: ”Det här gillar folk.” Då kan jag överdriva en redan överdriven dröm ännu mera... Så får man ännu mer skratt [skrattar].

IPL: [...] Man kan bli så tagen av att andra skrattar så man typ skrattar själv och så... Så kan man bättra på berättelsen ännu mer så att... Jag vet inte, det... Det blir väl en naturlig reaktion på allt skrattande. Det är ju kul att skratta [fnissar].

Liknande scenarion förklaras inom emotionssociologin med så kallad *emotionell energi* (Collins 2008:176-177). I interaktion med andra kan vi ibland erhålla extra mycket energi som får oss att bli mer energiska eller mer entusiastiska i de samtal vi för. Även sociologisk forskning om berättande har uppmärksammat hur vi dras med av situationen och anpassar vårt berättande (Holstein & Gubrium 2000:116).

Men att anpassa ”av bara farten” måste inte enkom ske i samband med publikens skrattande eller instämmande. Tvärtom så kan det ske för att fånga en ointresserad publiks intresse:

IPM: [...] När jag märker att dom lyssnar inte på mig, då... Då blir det att jag tar ut svängarna lite... Men sen är det också så att drömmar måste vara ganska knasiga, för annars så berättar man inte dom.

Censur

Den andra huvudstrategin omnämns som censur även fast ingen intervjuperson använde sig av denna benämning specifikt. Men samtliga intervjupersoner beskriver hur de tonar ner eller tar bort inslag från ursprungshändelser vilket även är den princip som jag önskar poängtera med begreppet censur.

Och om vi erinrar oss egoistisk och altruistisk efterkonstruktion så innebär det att vi kan censurera både av egoistiska och altruistiska skäl. Och liksom excessen ovan blir det stundom svårt att veta var gränsen går mellan att censurera och undanhålla sanningen/ljuga; när vi berättar så kan vi välja att aktivt tona ner vissa inslag eller sekvenser från ursprungshändelsen. Men vi kan även välja att helt utelämna sekvenser och inslag från ursprungshändelsen när vi berättar om densamma.

Citaten nedan kan exemplifiera vad jag i sammanhanget menar med censur, en intervjuperson beskriver hur hen aktivt tar bort fula ord och liknande när hen berättar anekdoter för äldre personer:

IPA: [...] Jag försöker kanske ta bort svordomar och sånt när jag är med till exempel min farmor och farfar.

JWH: Okej.

IPA: Jag tycker inte om att använda fula ord inför äldre.

JWH: Okej... Så då tar du bort det?

IPA: Ja... Då kan jag ta bort svordomar eller nått sånt där... Eller ändrar nått sånt där.

På frågan om intervjupersonerna vill att andra skall censurera sitt berättande för deras skull så går meningarna isär. Vissa intervjupersoner instämmer helt, de vill absolut inte höra allting:

IPB: Till exempel ens föräldrar, vem hade velat veta allt som dom har gjort i ungdomen och sånt... Eller liknande. Då, om dom berättar anekdoter från förr så får dom gärna vara anständiga.

Andra menar att det blir ett ”missunnande,” de menar att folk avsiktligt undanhåller för dem:

IPC: Nej men, det beror på vad det är, för... Om du inte berättar allt för mig och sen så kanske du berättar allt för någon annan, då blir det som att jag inte är lika viktig. Det blir som att du missunnar mig att veta sånt som andra får veta.

Intervjupersonen nedan förklarar att när hen avslöjar hemligheter så censurerar hen namn eller andra referenser som riskerar att avslöja vem hemligheten berör. Hen förklarar också att vissa ”bitar” med fördel kan tas bort:

IPD: Alla har väl sitt... Alla har väl någonting som man är känslig med tror jag... Som när jag berättar hemligheter om kompisar och sånt där då berättar jag sällan namn... Eller... Vissa grejer passar inte i alla miljöer bara... Då berättar man inte dom bitarna.

Kontexten, det vill säga platsen och publiken i sammanhanget, verkade vara mest avgörande för intervjupersonernas nyttjande av censuren. Flera intervjupersoner tryckte på vikten av att censurera anekdoter som berättas på arbetsplatsen:

IPE: Sen så kan det också va... Man vet att olika personer är känsliga för olika saker.

JWH: Ja.

IPE: Man är mer selektiv på arbetsplatsen... Där man känner att där... Man vill kanske inte bli stämplad för någonting där.

Flera intervjupersoner förklarar ungefär på samma sätt hur deras arbetsplats har en PK-kultur (läs: Politiskt korrekt) där de inte kan berätta anekdoter hur som helst:

IPF: Om det är... Ehhh... Vad ska jag säga... Man kanske inte berättar anekdoter om vissa invandrargrupper på jobbet, för det passar inte in där... Det kan lätt misstolkas...

JWH: Mmm.

IPF: Så man kanske tar sådana privat kan jag tycka.

Sociologisk forskning har behandlat liknande inslag, att det kan vara socialt fördelaktigt (stärkta relationer, bra stämning, etc.) för en arbetsplats med en öppen och humoristisk jargong bland anställda, samtidigt som det är förenligt med vissa risker, som att någon på arbetsplatsen anser att ”gränsen” för vad som är roligt passeras (Esholdt 2015:219-220,222; Lunds universitet 2015-01-26; Plester 2009:597; jfr. Mak 2008:92).

Många av intervjupersonerna tror dock inte att deras arbetskamrater censurerar sina anekdoter för deras skull:

JWH: Tror du att folk på din arbetsplats tillexempel anpassar sina anekdoter för din skull, när dom berättar för dig?

IPG: Nä... Nja... Nä... Nä...

JWH: Hur kommer det sig?

IPG: För att jag är väldigt öppen själv och skämtar också... Så det kan jag ta... Jag lägger ribban högt och tar ut svängarna [...].

Flera intervjupersoner gör, förutom skillnaden mellan arbete och privat, även skillnad på vänner och familj. Vissa saker berättar de på ett sätt för vännerna och på ett annat sätt om de berättar för sin familj. En och samma dröm, anekdot eller hemlighet kan därför skilja sig givet den kontext där den berättas. En intervjuperson beskriver det som att hitta ”rätt forum.” Det är sociologiskt intressant eftersom det påtalar den aktiva eller intentionella efterkonstruktionen, vi använder oss av olika strategier i olika utsträckning givet kontext och publik.

Även ämne/tema verkar spela roll:

JWH: Berättar man det för vem som helst?

IPH: Nä... Ehh... Jag berättar för folk som jag tror det intresserar den personen. Om jag berättar en anekdot om ehh... Och så säger jag: ”Fiske.” Någon rolig fiskeanekdot så kanske jag berättar den för någon som jag vet är intresserad av fiske eller känner personen som är med.

Detta är inte i sig en efterkonstruktion, att välja vem vi berättar för, men det kan exemplifiera hur medvetna vi är i vårt berättande: Vi väljer publik, vi väljer plats, vi väljer vilka strategier

som lämpar sig givet kontexten. Vi censurerar, vi försöker vara pedagogiska för vår egen och andras skull.

En förenklad tablå av dessa strategier/verktyg presenteras nedan.

Excess	Censur
Att förstärka, krydda, överdriva	Att tona ner, undanhålla, ta bort
Görs för att förbättra berättelsen	Görs för att undvika pinsamheter
Kan uppfattas som lögn	Kan uppfattas som missunnsamhet
Kan göras av bara farten	Kan göras av bara farten

Del II

Analysens andra del är uppbyggd så att likheter/olikheter presenteras i explicit anknytning till människors efterkonstruerande av drömmar, anekdoter och hemligheter. Under del II redovisar jag även likheter och skillnader mellan intervjupersonernas sätt att *berätta* om drömmar, anekdoter och hemligheter. Det är viktigt att förstå att ”berätta” inte alltid innebär att *efterkonstruera* på det sätt som jag presenterade i del I ovan. Men, det blir avgörande att förstå *hur* och *varför* intervjupersonerna berättar om drömmar, anekdoter och hemligheter i största allmänhet – för att då förhoppningsvis detektera efterkonstruktionen inom detta berättandet.

Drömmar

Drömmar var det tema som intervjupersonerna hade svårast att prata om, inte för att jag tror att det var känsligare än något annat, men för att många intervjupersoner förklarade att de sällan kom ihåg vad de drömde:

JWH: Återberättade du den [drömmen] exakt så som du upplevde den?

IPI: Så som jag tror att den var... För att det tar inte många minuter efter att man har vaknat tills man har glömt den [drömmen].

Att informanter inte minns sina drömmar är ett vanligt problem inom drömforskning (Stevens 1997:214,246,249). Därför delar forskarna upp informanters drömmar i tre nivåer: Drömmen som den var, drömmen som informanten minns den, och drömmen som informanten återger den (Stevens 1997:249; jfr. Parsons & Rosen 2018:40-43).

De flesta intervjupersonerna förklarade att det oftast var mardrömmar eller väldigt roliga och konstiga drömmar som berättades för andra. Det måste vara något speciellt för att de ska berätta en dröm för någon. Drömmar skall enligt intervjupersonerna helst vara roliga eller på annat sätt utmärka sig som intressanta:

IPJ: Ja... Antingen ska det vara ett intressant ämne eller en rolig iakttagelse eller någonting sådant där... Att det... En sak som jag har funderat på i drömmar är att det kan vara väldigt random personer som kan dyka upp.

JWH: Är det någonting som du tänker specifikt på?

IPK: Nej, det ska va någonting som är kul.

Flera intervjupersoner betonade att de endast berättar drömmar för personer som förstår referenserna ur drömmen. Referens innebär att den som intervjupersonen berättar drömmen för har samma chef, samma arbetsplats, samma släkting, samma hus, samma skola, etc. Drömmer de om gemensamma referenser så berättar flera av intervjupersonerna denna dröm för berörda, i citatet nedan berättar en intervjuperson om hur hen drömmer om sin avlidna morfar:

IPL: Och ehh... Han kommer upp i mina drömmar titt som tätt... Och det har jag sagt till min mamma [...] Och då säger hon att hon drömmer om han ibland med.

JWH: Och din mamma... När hon har drömt om morfadern... Berättar hon det för dig då?

IPL: Det har hon gjort någon gång... För att hon säger att han har pratat med henne... I drömmar... Så att hon hör hans röst... Jag har bara hört hans skratt i drömmen...

Ibland kan drömmar vara både gemensamma referenser och roliga, bisarra, speciella:

IPM: Jag drömde att jag och en gammal barndomsvän hade ihjäl en [skratt].

JWH: Ja. [skrattar förstående].

IPM: Och den drömmen berättade jag för honom. För den drömmen kommer jag faktiskt ihåg... Vi skulle skoja och kasta i ett barn i vattnet, från bryggan och då bröt han nacken, och det var såhär så man fick panik och så bara [hyperventilerar].

I övrigt så förklarar intervjupersoner att de berättar om drömmar för folk som står dem nära, som vänner och familj. Men annars är det de gemensamma referenserna som dominerar intervjupersonernas val av publik att berätta för. Det verkar vara vanligt att drömma om arbetsplatsen och om arbetskamrater. Flera intervjupersoner berättar om mardrömmar vilka går ut på att de ställer till det för sig själva och andra på just arbetsplatsen.

Tidsaspekten är intressant när det gäller berättandet om drömmar eftersom flera intervjupersoner påtalade att de ofta glömmar vad de drömt om. De flesta menar att de berättar om drömmen när den är ”färsk,” det vill säga i nära anslutning till själva drömtillfället. Vissa intervjupersoner menade att de kom ihåg få drömmar flera år efter, det ska vara väldigt speciella drömmar i så fall. De flesta av intervjupersonerna svarar även att de inte tar illa vid sig om publiken glömmar bort drömmen som de berättat för dem.

Trots att drömmar verkar vara svåra att komma ihåg så förklarar vissa intervjupersoner hur de aktivt efterkonstruerar drömmar när de berättar dem. Det kan vara så enkelt som att intervjupersonen upplever drömmen som inadekvat och inte tillräckligt rolig, då kan drömmen med fördel förstärkas:

IPA: Nej men såhär... Jag kanske vill berätta en viss dröm och så kanske jag misstänker att andra inte kommer att lyssna eftersom den inte är tillräckligt kul... Då kan man liksom... Då gör jag så att jag tar i lite... Tar ut svängarna lite, så lyssnar kanske folk.

Detta kan tolkas som att vi upplever att vissa kriterier bör uppfyllas för att vi ska ha rätt att berätta om en dröm för andra. Om vi upplever att drömmen inte lever upp till kriterierna så

kan vi via efterkonstruktioner se till att kriterierna uppfylls. Detta indikerar även stark medvetenhet och intentionalitet.

Anekdoter

Liksom drömmar så ansåg de flesta intervjupersonerna att också anekdoten borde vara någonting humoristiskt som inträffat personen själv eller i anslutning till personen själv. Annan forskning som berör anekdoter har också lyft detta faktum, att det är vanligt med humoristiska inslag i anekdoter (Tye 1989:184,189; Bauman 1986:75). Många intervjupersoner beskrev detta som ”att bjuda på sig själv.” Alltså tillfällen då de ställt till det för sig, gånger som de gjort bort sig. Citatet nedan kan exemplifiera detta:

IPB: [...] Det är roligare att folk berättar när dom har gjort någonting klumpigt...
Eller gjort bort sig.

JWH: Mmm. Hur kommer det sig?

IPB: Nä men, jag tycker att man bjuder mer på sig själv då, man blottar sig, man visar sig svag... Jag tycker det är väldigt många som går runt och ska vara så jävla duktiga hela tiden och så perfekta... Då tycker jag att det är kul om folk kan berätta om någonting dumt dom har gjort eller någonting.

Detta faktum blir motsägelsefullt givet censuren, vi censurerar för att undvika pinsamheter, men samtidigt så kan pinsamheter vara ett kriterium för att berätta anekdoter. Så i en och samma anekdot kanske vi censurerar vissa pinsamma inslag och förstärker andra pinsamheter via excessen. Dessvärre saknar jag transkriberingscitater som indikerar just detta.

Utöver ”kul” som kriterium, så omnämnde de flesta intervjupersonerna även ”värdefulla erfarenheter,” eller ”orättvisor” som de råkat ut för. Just orättvisor är ett vanligt tema i anekdoter (Tye 1989:191-195). Citaten nedan visar vad intervjupersonerna menar med värdefulla erfarenheter och orättvisor:

IPC: [...] Jag berättar oftast om sånt som betyder något, alltså jag... Jag berättar om värdefulla läxor som jag lärt mig och som andra, yngre människor kan ha nytta av... Inte bara yngre, andra med.

IPD: Jag vill höra om när något inte gått bra... Till exempel om någon är missnöjd med något eller någon... Om någon köpt något, eller bott på ett visst hotell och att detta inte var bra, då kan ju jag... Då kan ju jag dra lärdom av det, att andra har dåliga erfarenheter om det här, då kanske inte jag ska göra detta... Det kan ju gälla vad som. Det kan ju liksom vara: "Detta hände mig på den och den arbetsplatsen, sök inte jobb där."

Anekdoten berättas vanligen för arbetskamrater eller för vänner. En eller flera personer (som i ett fikarum) kan närvara när anekdoten berättas. Anekdoten kan till skillnad från drömmar berättas flera år efteråt. De flesta intervjupersonerna sa sig berätta anekdoter från händelser som inträffat för länge sedan eller i närtid. Vissa intervjupersoner säger även att de återanvänder vissa anekdoter och har gjort så under flera år och att detta kan påverka sanningshalten:

IPE: Sen är det också vissa grejor... Typ en släkting... En släkthistoria eller en kompishistoria som går... Efter ett antal år och olika munnar... Den går från öra till mun, öra till mun... Att dom ändras tillslut, och tillslut så vet man inte vad som är sant eller inte... Eller om man själv verkligen har varit med om det här... Man kommer inte riktigt ihåg.

En intervjuperson berättar att hen har ett bra minne och därför kommer ihåg vad människor berättat lång tid efteråt. Det händer därför att hen fyller i om någon återberättar anekdoten för hen:

IPF: [skrattar] Dom blir lite sura då, dom bara: "Man kan ju inte berätta någonting för dig."

JWH: Mmm. Blir dom sura?

IPG: [fnissar] Ja, det blir dom... För dom vill väl att det som dom säger ska vara nytt och fräscht [fnissar]... Jag får väl dom att känna sig tjatiga eller gamla och trista kanske.

Detta kan tolkas som att anekdoten kan och *bör* återanvändas flera gånger om tillfälle lämpar sig. Vilket i sig inte är konstigt, en kul händelse, orättvisa, eller en värdefull erfarenhet, kan vara aktuell flera år efteråt. Men även om vi kommer ihåg händelsen flera år efteråt, och

därför kan berätta den som anekdot, så är det inte säkert att vi minns exakt hur och för exakt vem som vi berättade för sist.

Nästan alla intervjupersoner sa sig fara illa i olika utsträckning när publiken ifrågasatte deras anekdot. Ifrågasättandet kunde beröra såväl detaljer som anekdoten i stort:

IPH: Det var en på mitt jobb som ifrågasatte sanningshalten i min historia när jag berättade om min homosexuella finska gamla kollega [namn] och hans pojkvän [namn]. Och det är väldigt roligt [namn] och [namn]. Hon trodde inte på det, att dom hette så.

IPI: Det värsta jag vet är när folk förstör roliga anekdoter... Som ska ifrågasätta och bara: "Nä det kan inte vara sant." Eller: "Det låter överdrivet." Och såna grejer... Det usch... Det provocerar mig.

IPJ: En anekdot behöver liksom inte vara helt sann... Så att... Sabba inte bra historier... Lär er det folk... Förstör aldrig en rolig anekdot.

Denna typ av ifrågasättande som nämns i citatet ovan ligger i linje med vad Richard Bauman observerat i sina studier om människors berättande av anekdoter (Bauman 1986:22). Det uppstår frustration hos den som berättar anekdoten om omgivningen/publiken ifrågasätter densamma. Att ifrågasätta är dock inte samma sak som att ställa frågor om anekdoten, detta kan istället känneteckna en god lyssnare:

JWH: Mmm... Är det okej att ställa följdfrågor?

IPK: Det är det absolut. Kan det vara... För att... Det är inte samma grej som att ifrågasätta sanningen i anekdoten... För att... Följdfrågor visar istället att man intresserar sig och att man lyssnar.

En god lyssnare verkar även vara någon som ger tillbaka, både att ge feedback i form av skratt eller liknande, men även ge tillbaka i form av en egen anekdot:

JWH: Hur är en bra lyssnare då?

IPL: Att dom tar sig tid att lyssna, skrattar och kanske kommer med någonting själv.

Det är inte helt lätt att skilja mellan ifrågasättandet av anekdoten och den goda lyssnarens följdfrågor och feedback. För flera intervjupersoner upplevde irritation när publiken fastnade i detaljer från anekdoten:

IPM: [...] Poängen i sig är ju huvudsyftet... Och om då, om någon då fastnar i detaljer och... Och bara vill prata om petitesser, då blir ju hela anekdotens poäng lidande... Som ju hamnar i skymundan.

Att ”poängen är huvudsyftet” kan även skönjas i forskningen om vandringsägner. Människor som berättade/berättar vandringsägner brukar tillföra ”bevis” som efter själva berättandet stärker trovärdigheten. Exempelvis kunde ett bevis vara: ”Detta är alldeles sant, för detta sa min farmor, och hon ljög aldrig” (Schön 2008:20; se även: Hartmann 2014:75). Detta såg dock inte jag gällande anekdoter, men en intervjuperson sa sig börja anekdoter med något som kan tolkas som ett bevis för att öka trovärdigheten:

IPA: Om det är något sjukt otroligt som har hänt någon och så ska jag berätta det, då vet jag att jag inte, folk kommer inte tro på mig. Då kan jag exempelvis öppna upp med: ”Min syster är sjukt skötsam och ändå så råkade hon ut för den här saken.” För om jag säger att hon är väldigt skötsam så kanske dom förstår, dom kanske tror på mig då.

Huruvida citatet ovan verkligen exemplifierar människors tillämpande av ”bevis” i sina anekdoter skall jag låta vara osagt, men exemplet är likväl sociologiskt intressant.

Hemligheter

Hemligheten var, förutom anekdoten, det som flest intervjupersoner gärna pratade om. Detta helt i motsats till vad jag trodde. Det bör dock poängteras att jag noga förmedlat (se Bilaga III) att jag inte förväntade mig att någon intervjuperson skulle avslöja hemligheter för mig och att samtalet skulle fokusera på hemligheter i allmänhet. Hemligheten är dock det av mina tre

teman som blev svårast att finna underlag för efterkonstruerande tendenser. Flera intervju-personer kunde berätta hur de kryddade anekdoter och drömmar, eller att de tonade ner vissa inslag i dessa, men allt detta blev svårare att sätta fingret på givet hemligheter. Om detta innebär att människor är mer ”ärliga” när de berättar hemligheter än när de berättar om drömmar eller anekdoter, det kan jag inte trovärdigt presentera, men helt klart så blev huvudstrategierna (excess och censur) svårare att detektera när det gällde hemligheter. Detta kan även betyda att en annan sorts efterkonstruktion, en annan sorts strategier, skulle bli nödvändiga för att analysera hemligheter än de som jag arbetat fram. Men, som vi skall se längre ner, så kan censuren skönjas i hemligheten.

Många intervju-personer sa sig gilla när folk berättade hemligheter för dem, inte för att det var spännande, utan för att det upplevdes som förtroendefullt:

IPB: Man blir rörd för att dom visar förtroende för en.

IPC: Mmm. När någon berättar en hemlighet, så det visar att dom har förtroende för dig.

Detta gällde dock inte alla:

IPD: Nja... Jag kan tycka att det är jobbigt [...] Det var en som berättade en hemlighet för mig och han... Ja... Jag kan känna att: ”Det här ska du inte berätta för mig.” Men... Det kan ju ha varit så att han hade behov av att berätta för någon... Men jag vet inte.

På frågan hur en hemlighet skall vara, varierade svaren mycket. Men de flesta intervju-personerna ansåg att en hemlighet skall vara värd att berätta, det är det som gör det till en hemlighet, annars är det ingen hemlighet. Att ”vara värd att berätta” syftade ofta till emotionellt jobbiga och pinsamma livssituationer/familjesituationer/relationer:

IPE: Mmm... Det är nog... Oftast så är det väldigt privata grejer som folk berättar och sånt där... Det kan vara någonting om familjemedlemmar eller någonting man själv inte vill ska komma ut.

IPF: När jag själv berättade eller sa någonting [...] Det var... Typ november 2011... Så berättade jag en grej för en kompis som jag sa att: "Det här håller du tyst om."

Citaten ovan är inte bara intressanta för att de påvisar det emotionellt jobbiga med hemligheter, det visar även att vi vill berätta om det jobbiga även fast vi inte vill att det "ska komma ut." Det finns en uppsjö forskning (ofta psykologisk) som säger att människor upplever det som emotionellt betungande att bära hemligheter (Morris 2016:534; Laird, Bridges & Marsee 2013:685-686). Därför finns det ofta starka anledningar till att hemlighetsbäraren vill berätta som ett sätt att reducera bördan (Cowan 2014:469). Flera av mina intervjupersoner omnämnde detta som "att lätta på hjärtat" eller liknande:

IPG: Jag kan tänka mig att man... Att det blir nog ganska psykologiskt att lätta på sitt hjärta och få prata med någon... Och då kan det vara skönt att ha någon att berätta det för...

Många intervjupersoner lyfte även att det var skönt när andra berättade hemligheter för dem, det vill säga, när andra "lätade på hjärtat" inför dem, så lätade deras eget hjärta i samband med detta:

IPH: ... Det kan då samtidigt vara skönt att någon berättar en hemlighet för en själv... Att man känner sig mer normal själv eller vad man ska säga... När man märker att andra också [har hemligheter].

IPI: [...] När det är någonting man själv... Man själv gjort dumt eller såhär... Då kan jag tycka att det är jätteskönt när någon annan berättar det... Då känner man: "Fan... Man är ju inte ensam om det här."

Trots intervjupersonernas beskrivning om hemligheten som "värd att berätta" och "lätta på hjärtat," så menar andra intervjupersoner att berättandet av hemligheter kan ta mer lättsamma former:

IPJ: Ja... Men oftast så är det ju inga större... Det är ju inte så att någon liksom vet vem som mördade Palme [skrattar], eller något sånt... Utan det kan bara va såna här pinsamma händelser... Eller ja... Ganska banala saker.

När det kommer till publiken så beskriver samtliga intervjupersoner att de själva berättar hemligheter i nära relationer: Nära vänner eller familj. Forskning visar att människor tenderar att berätta hemligheter för personer som de tror kommer ta deras parti, eller ge dem stöd (Cowan 2014:467,471). Samtliga intervjupersoner sa även att få personer närvarade de gånger då de själva berättade hemligheter, ibland var det ett fåtal personer inblandade. Men vanligaste verkade vara att bara berätta hemligheten för en annan person åt gången:

JWH: Mmm... Och det var *en* kompis? Det var inte flera?

IPK: Nä... De var inte flera... Och det var en sån här familjeangelägenhet som jag inte vill att andra ska veta... Och det vet jag att hon har berättat grejer om sin familj.

Vissa intervjupersoner hade erfarenhet av att alkohol påverkade berättandet av hemligheter:

IPL: Det är väl vid specifika... Generellt sett så är väl killar sämre på det här... Oftast är det väl när folk har druckit [alkohol] och man är fåtal personer i ett rum där alkohol har förtärts... Har jag erfarenhet av oftast... Det är oftast då folk berättar hemligheter och såna saker.

IPM: Eller ja... Jag känner en... Vi var några killar som festade ihop och då var det en som berättade att han hade blivit slagen av sin pappa som barn... Och han berättade att... Vi var tre andra som satt och lyssnade [...].

När det gäller att berätta om hemligheter som andra har berättat för intervjupersonen, så påtalar alla vikten av att inte avslöja exakt vem hemligheten berör. Det ligger humoristiskt nära hur samhällsvetare anonymiserar sina transkriberingar för att inte avslöja intervjupersoners identitet, citatet nedan kan påvisa hur censur nyttjas för just detta:

JWH: När avslöjar man en hemlighet?

IPA: Det är när man säger vem det är.

JWH: Så att avslöja själva scenariot i sig är okej?

IPA: Jag skulle inte säga det [hemligheten] om jag vet att du skulle kunna räkna ut vem det är... Du ska inte kunna räkna ut vem det är.

Andra intervjupersoner förklarar hur de aldrig berättar andras hemligheter:

IPB: Och... Det var många år sedan han berättade det och jag har inte sagt det till någon.

IPC: Då håller jag det [hemligheten]... Viktigt... Får man förtroende så ska man följa det.

Det är alltså tillåtet att beskriva själva hemligheten för andra såvida den enskilda individen inte avslöjas. Detta är i sig inte konstigt, vi kan ha behov av att föra hemligheten vidare, men utan att åsamka skada på den som i förtroende berättade hemligheten för oss. Forskning visar hur människor som avslöjar hemligheter betraktas som fruktansvärda svikare (Misch, Over & Carpenter 2016:96-97, jfr. 102). Detta är dock intressant givet censuren, intervjupersonen ”censurerar” namn och andra referenser så att de kan föra hemligheten vidare utan att avslöja vem det gäller. Här blir även gränsen mellan att skvallra och avslöja en hemlighet härfin.

Ett annat intressant inslag var tidsaspekten. Många intervjupersoner kan berätta om hemligheter som berört händelser som hände för flera år sedan. Men hemligheten kan också vara mer ”färsk.” Principen att berätta en hemlighet flera år efteråt kunde många gånger även gälla att ”ge tillbaka” förtroende, i form av att intervjupersonen berättade en hemlighet för den som berättat en hemlighet för dem för flera år sedan:

IPD: Och då känns det skönt att berättar dom någonting för mig så berättar jag någonting för dom. Så blir det liksom... Att man ger tillbaka [...] Ja, ja... Detta var kanske med... Två, tre års mellanrum.

Just ”att ge tillbaka,” det vill säga att berättandet betraktas som en gåva är oerhört intressant. Denna princip framkom också när anekdoter behandlades (nästan ingen intervjuperson omnämnde detta vid berättandet om drömmar). Men vid hemligheter så blev det extra tydligt,

intervjupersonerna upplevde hemligheten som en gåva att få och som en gåva att ge, eller ge tillbaka – hemligheten fick representera förtroendet, att någon vågar välja just dig för att berätta något känsligt, någon sätter värde på detta och ger sedan tillbaka, ibland med ”två, tre års mellanrum.” Principen påminner om Marcel Mauss beskrivning av gåvan som ”Skyldigheten att ge och skyldigheten att ta emot” och ”Förpliktelsen att betala igen” (Mauss 1997 [1925]:27,60). Hemligheten som gåva är också intressant i förhållande till forskning som kan visa stärkta relationer bland människor som berättat hemligheter för varandra (Corsano et al. 2017:29; Smart 2012:543,546).

Samtliga intervjupersoner ansåg att det var viktigt att komma ihåg själva hemligheten som berättades. Detta kan tolkas som att detaljer spelar stor roll. Om en intervjuperson valt att berätta en hemlighet för någon, så vill hen att denna person skall komma ihåg själva hemligheten väl. Detta är intressant i och med den ofta känsliga karaktären av hemligheten, på ett sätt väldigt motsägelsefullt att vi vill att människor minns detaljer som berör känsliga ting som hemligheter, men vi kanske blir irriterade när människor minns detaljer om en rolig anekdot som vi berättat (se under ”Anekdoter” ovan). På ett annat sätt är det fullt förståligt, anekdoten vill vi återanvända och då får publiken gärna glömma, hemligheten berättar vi kanske bara för någon särskilt utvald, vi vill då att hen tar oss och hemligheten på allvar och minns det vi har berättat. Om personen sköter sig så kanske hen ger tillbaka några år senare, och visar genom detta att: ”Jag minns att du gav mig förtroende, nu får du tillbaka.”

* * *

Slutligen så vill jag poängtera för läsaren att nästan all empiri som presenterats ovan indikerar att intervjupersonerna verkar vara medvetna om sitt efterkonstruerande explicit eller implicit.

* * *

Med risk för slentrian, så vill jag påpeka att allt ovan endast bygger på tretton intervjuer utförda av mig. Det är jag som har analyserat intervjutranskriberingarna via mitt eget tankesätt. Men om jag – på basis av dessa begränsningar – skulle våga mig på att presentera en jämförelse mellan intervjupersonernas efterkonstruerande och berättande om drömmar, anekdoter och hemligheter – så presenteras en tablå på nästkommande sida.

	Drömmar	Anekdoter	Hemligheter
Publik	1 till 3 personer i publik.	1 till 10 personer i publik (eller fler)	1 till 3 personer i publik.
Kontext	Privat och i arbetslivet. Sker när ”det är lämpligt.”	Privat och i arbetslivet. Sker när ”det är lämpligt.”	Privat. Nära relationer.
Kriterier	Gemensamma referenser meningsfulla: Avliden morfar. Samma chef, etc. Underhållande, roliga, knasiga	Rolig, pinsam, erfarenhetsalstrande, bör vara PK, underhållande, orättvisor, tematisk motivering	Känsliga, pinsamma, avsevärda, kan vara kriminella, kan vara ej PK, ej socialt accepterade, omoraliska, oetiska
Spridning	OK för publiken att sprida berättelsen om drömmen vidare till andra.	Gärna! Oftast får publiken gärna sprida anekdoten vidare.	Absolut inte! Riskerar såra den som berättat hemligheten. Sprids ”kodad” i så fall
Incitament	Gemensamma referenser: chefen, morfar, etc. Vara rolig/intressant.	Vara: Intressant/rolig Bjuda på sig själv ”Bryta isen” Livsstilsdeklarerande	”Lätta på hjärtat.” Visa förtroende. Visa sårbarhet. Ge tillbaka förtroende
Minne	Publiken bör komma ihåg gemensamma referenser, men kan glömma detaljer om drömmarna.	Publiken kan gärna glömma anekdoten så att den kan återanvändas vid lämpligt tillfälle.	Publiken bör komma ihåg innehållet väl, annars upplevs det som att de inte bryr sig.
Tidsaspekt	Berättas oftast i nära anslutning till drömtillfället. När drömmen är ”färsk.”	Kan berättas flera år efter aktuell händelse, eller som ”färsk.”	Berättas vanligen flera år efter erfarenheten/händelsen.
Strategi/Verktyg	Censur och Excess är de vanligaste strategierna/verktygen	Excess är den vanligaste strategin/verktyget	Censur är den vanligaste strategin/verktyget
Grad av Intentionalitet/ Medvetenhet	Hög Ibland av bara farten	Hög Ibland av bara farten	Mycket Hög Alkohol kan påverka.
Karaktär	Egoistisk ++ Altruistisk - +	Egoistisk ++ Altruistisk - +	Egoistisk ++ Altruistisk ++
Övrigt	Publiken bör inte ifrågasätta sanningshalten i berättelsen.	Detaljer oviktiga. Inte ifrågasätta sanningshalten. Kan återanvändas.	Detaljer viktiga. Inte ifrågasätta sanningshalten. Kan fungera som gåva.

VI. Diskussion

Apropå begränsningar och representativitet

Alla de intervjuer som uppsatsen grundar sig på, var oftast av strikt generell karaktär. Det är inte helt ovanligt att forskare önskar specifika och individuella svar från intervjupersonerna som istället ger allmänna beskrivningar om sina och andras liv (se exempelvis: Breheny & Stephens 2011:48). Ingen intervjuperson beskrev explicit: ”Exakt så här efterkonstruerade jag den och den anekdoten.” Utan istället gav alla intervjupersoner mer allmänna svar som: ”Jo, men ibland överdriver jag mina anekdoter för att göra dem bättre.” Detta gör att förståelsen, analysen och potentiella slutsatser även blir mer generella, och därför kanske inte så detaljrika som jag hade önskat. Det är också viktigt att minnas att själva intervjusituationen är ett berättande i sig (presumtivt efterkonstruerande) och ett identitetsskapande i sig (Toth 2014:153-154,169; Van Hulst 2013:638). Intervjupersonerna har därför informella krav på sig att leverera ”adekvata” svar till intervjuaren, samtidigt har intervjuaren informella krav på sig själv att få fram ”adekvata” intervjuvar som kan frambringa empiri, det finns forskare inom narrative, narration, storytelling, etc. som därför påtalar vikten av att intervjuaren *dekonstruerar* sig själv, intervjusituationen och studien i stort (Sinha 2016:96-97). Det som jag lyfter från alla intervjuer är trots transkriberingen ett återberättande av vad intervjupersonerna har berättat (se exempelvis: Harries 2014:37). Analysen av denna typ av forskning antas därför främjas av en öppen karaktär utan rigida analysramar (De Fina & Georgakopoulou 2008:384-385). Det är därför ovanligt att forskning inom området narrative, narration, storytelling, etc. använder sig av hypoteser (Cihodariu 2012:39). Och det låter ju bra, men är detta att vara öppen? Som jag lyfte i uppsatsens metodkapitel, så finns det alltid en rad olika faktorer som påverkar forskningsprocessen (Denzin 2009 [1970]:60,320). Förutom praktiska och ekonomiska omständigheter, så spelar även intresse en avgörande roll (Blaikie 2009:17). Jag har varit väldigt intresserad av efterkonstruktioner, och jag har sedan ett år tillbaka tänkt på hur efterkonstruerandet av drömmar, anekdoter och hemligheter kan tänkas gå till och varför. Detta tenderar naturligtvis att prägla hela uppsatsen, det präglade intervjusituationen, det präglade analysen av intervjuerna och det präglar föreliggande diskussionskapitel. Jag har försökt vara ärlig med detta, jag har även eftersträvat att med fingertoppskänsla försöka analysera varje intervju på sätt som: Vad säger intervjupersonen att hen gör? Varför är det viktigt för hen? Vilka värden beskrivs i kontexten? Vilka utelämnas? Varför sa alla intervjupersoner så här, förutom två som istället sa så här? Är detta så genomgående att man

kan prata om ett mönster? Varför? Varför inte? (Saldaña 2015:7,22). Därför har jag inte negligerat tendenser som uppkom i intervjusituationerna, även om detta inte alltid överensstämde med mina informella förkunskaper (exempelvis exkursen om efterkonstruktioner och sociala medier, se Bilaga VI). Detta innebär inte att jag fått med ”allt.” I bästa fall innebär det att jag funnit något av sociologiskt värde – även om många intervjupersoner lyfte liknande förklaringar så upplevde jag aldrig någon tendens till så kallad mättnad (Bryman 2011:395). Att många intervjupersoner gav snarlika förklaringar kan bero på att intervjuguiden är uppbyggd på ett visst sätt, samt att guiden användes på ett visst sätt, att intervjuaren förde sig på ett visst sätt, etc. Till syvende och sist så väljer intervjupersonen själv vad hen väljer att berätta och inte berätta (Gheorghiu 2011:41). Det är exempelvis vanligt att intervjupersoner håller tillbaka och blir därför mer försiktiga när temat hemligheter behandlas (Cowan 2014:484; Smart 2012:544). Och i stort så kan människor uppleva intervjusituationer som krävande utan att något känsligt behandlas explicit (Gheorghiu 2011:45).

* * *

Om allt ovan nämnt begrundas i förhållande till de typologier och kategorier som presenterades i föregående analyskapitel, så borde kanske en större försiktighet prägla kommande slutsatser. Det är dessutom ovanligt och svårt att på basis av egna slutsatser alstra trovärdiga teorier (Denzin 2009 [1970]:317). Stora generaliseringar bör aldrig göras inom kvalitativ forskning (Silverman 2010:49). Det kan vara svårt – om inte omöjligt – att via ett kvalitativt tillvägagångssätt eftersträva representativitet och generaliserbarhet (Bryman 2011:369; Holstein & Gubrium 1995:9). De facto fodras ett oerhört antal observationer för att under trovärdiga former nå generaliserbarhet (Chalmers 2003:56). Men å andra sidan så borde allt som i någon mån gör anspråk på att klassas som ”vetenskap” även göra anspråk på att eftersträva generaliserbarhet och representativitet (Bergman & Olofsson 2005:35). Även kvalitativ forskning vill väl säga någonting om någonting och att detta är meningsfullt i ett större sammanhang? Allting handlar om förutsättningar, begränsningar och självinsikt – givet alla mina förutsättningar: Analys av tretton intervjuer, och givet mina begränsningar: Magisteruppsats på halvfart – så vill jag ändå säga någonting om någonting för att detta är sociologiskt relevant. Med tanke på att det är just en magisteruppsats, och med tanke på att endast tretton intervjuer genomförts så kan en relevant sociologisk poäng frambringas på basis av just detta scenario. Är inte detta att i någon mån generalisera? Är inte detta att eftersträva representativitet? Är inte detta att bidra till sociologin? Är inte detta att bidra till ett

större sammanhang? Är det inte ett sammanhang bortom uppsatsens begränsningar på basis av uppsatsens begränsningar? – Det tål i vilket fall att tänkas på.

Det är inte helt ovanligt att studenter saknar tillit till sin egen förmåga och anser sina insamlade data eller empiri som inadekvata och otillräckliga för analys (Corbin & Strauss 2015:190). Men vi samlar väl in data för att kunna möjliggöra analysen av empiri? Vi skriver väl uppsats för att bevisa att vi är fullt förmögna att på egen hand förhålla oss sociologiskt kreativa med ett eget material? Vi vill väl högakta den empiriska blicken? (se: Asplund 2002:85). Det är skillnad på att göra anspråk på att detektera icke upptäckta naturlagar och på att våga vara kreativ givet sina egna förutsättningar – och vet man med sig att man inte förstår skillnaden så skall man inte författa någon uppsats.

* * *

Berätta vs. Efterkonstruera

Uppsatsens syfte var att erhålla en sociologisk förståelse för hur och varför människor berättar om drömmar, anekdoter och hemligheter för andra. Därför fokuserade en stor del av föregående analyskapitel (Del II) på en presentation som sökte förklara just detta, ofta via jämförelser mellan typologier och teman. Det är emellertid av högsta relevans att förstå skillnaden mellan att berätta och att efterkonstruera. Vi kan exempelvis berätta om en dröm för andra, vi kan göra detta av mer egoistiska, eller mer altruistiska anledningar, men detta är inte nödvändigtvis att efterkonstruera drömmen – det är att berätta om drömmen. Jag valde att fokusera på intervjupersonernas berättande om drömmar, anekdoter och hemligheter eftersom jag hoppades kunna finna tendenser till efterkonstruktioner via och inom detta berättande. Vilket också skedde, men jag erhöll därför också mycket information om intervjupersonernas berättande i största allmänhet som tyvärr riskerar förvirra läsaren. Detta är inte min intention, det är mitt försök till en potent analys och ett större perspektiv: Att se hur och varför intervjupersonerna berättade om drömmar, anekdoter och hemligheter – och att se hur och varför intervjupersonerna stundom nyttjade efterkonstruktioner i detta berättande. Berättandet och efterkonstruktionen är beroende av varandra i detta hänseende, men det är likväl skillnad på att berätta om en ursprungshändelse och på att efterkonstruera berättandet om densamma, jag ber därför läsaren hysa detta i åtanke i och med diskussionen nedan.

Förklaringens mellansteg är, i mitt tycke, alltså en common sense-förklaring. För att försöka förklara mekanismen så måste mellansteget kombineras med något mer.

Förutom att jag presenterat utkast till två huvudstrategier för efterkonstruerandet, så har jag också presenterat ett utkast av två huvudkaraktärer; egoistisk och altruistisk efterkonstruktion. Jag har även tryckt på graden av intentionalitet vid efterkonstruerandet av drömmar, anekdoter och hemligheter. Om en klassisk egenskapsrymd utformades som nedan:

	Egoistisk	Altruistisk
Excess	+/-	+/-
Censur	+/-	+/-

+/- : Innebär graden av intentionalitet/ medvetenhet

Så skulle ett försök till att förklara mekanismen bakom efterkonstruktionen se ut ungefär så här: Människor väljer att aktivt anpassa berättandet om sina drömmar, anekdoter och hemligheter på basis av att de är, mer eller mindre, medvetna om att detta förväntas av dem. Publiken förväntar sig att berättandet uppnår specifika och kontextbetingade kriterium, därför måste den som berättar anpassa sitt berättande givet publik och kontext. Denna anpassning kan innebära medvetet och aktivt nyttjande av olika strategier som förstärker eller minskar inslag i berättandet, och anpassningen sker av mer eller mindre egoistiska eller altruistiska anledningar som har det gemensamma målet att göra vårt berättande pedagogiskt, konformistiskt och socialt gångbart.

Måste mekanismen bakom efterkonstruktionen te sig som ovan? Naturligtvis inte, detta är mitt försök att förklara mekanismen genom analys av tretton intervjuer. Minns också

sociologins förkärlek till fyrfältare, det finns en komplex verklighet och en flerdimensionerad förståelse långt bortom egenskapsrymder och typologier (se alternativ fyrfältare i Bilaga V). Detta är mitt förslag på mekanismen bakom efterkonstruktionen. Detta är mitt förslag på en förklaring av efterkonstruerandet i berättandet om drömmar, anekdoter och hemligheter.

Avslutning

I uppsatsens början drev jag resonemanget att människor är och bör vara medvetna om sitt efterkonstruerande. Jag sa detta som kontrast till psykologin som förhåller sig till efterkonstruktionen som en mer undermedveten och individuell process. Jag har därför sökt presentera den sociala och medvetna efterkonstruktionen, jag omnämnde detta som *grad av intentionalitet* för att beskriva hur pass avsiktligt och medvetet intervjupersonerna tycktes efterkonstruera sitt berättande. Som vi såg i analyskapitlet så verkade flera intervjupersoner medvetna och aktiva beträffande sitt efterkonstruerande – även om ingen intervjuperson förhöll sig till detta fenomen som ”efterkonstruktion.” Men vi såg även att flera intervjupersoner sa att de anpassade sitt berättande mer intuitivt och ”av bara farten.” Det betyder att det som jag anser är ett aktivt och socialt medvetet efterkonstruerande, lika gärna kan vara mer intuitivt och ske i hast beroende av kontexten. Det är också ställt på så vis att vi minns olika, vi minns olika mycket av en händelse, därför berättar vi olika på basis av vad vi minns. Att människor etablerar så kallade falska minnen finns mycket forskning som visar (Passer & Smith 2011:278-279,81; Groome 2010:222,225; jfr. *Konfabulering* i Groome 2010:279).

* * *

Ytterligheten av att med hög grad av intentionalitet efterkonstruera sitt berättande, torde vara då misstänkta brottslingar anpassar sitt berättande allt eftersom nya bevis tillförs utredningen (se exempelvis: Selåker Hangasmaa 2017-09-12). När detta sker så kan det reta gallfeber på omgivningen som anser att det bästa vore om den brottsmisstänkte bara sa sanningen. Visst är det intressant: I vissa kontexter tycks det finnas en social förväntan att vi skall anpassa, överdriva och tillföra, eller ta bort inslag i vårt berättande (exempelvis vid anekdoter), medan det i andra kontexter vore bäst att säga ”sanningen” (exempelvis vid hemligheter). Det gäller att ha social fingertoppskänsla så att man inte tar fel på situation, kontext och publik.

Var kommer då denna sociala fingertoppskänsla ifrån? Var kommer all social förkunskap ifrån? Är det där all sociologi börjar och slutar – är det genom socialisering och normer?

Jag vet inte, men helt klart så tycks det outtalat råda en gemensam överenskommelse för hur berättandet om drömmar, anekdoter och hemligheter bör anpassas via efterkonstruktioner.

* * *

Referenslista

ALLEA, All European Academies (2017). *The European Code of Conduct for Research Integrity*. Revised Edition [pdf] Tillgänglig via: <http://www.allea.org/wp-content/uploads/2017/04/ALLEA-European-Code-of-Conduct-for-Research-Integrity-2017.pdf>

[Hämtades: 2018-11-27].

Anderson, Benedict R. O'G. (1993 [1983]). *Den föreställda gemenskapen: reflexioner kring nationalismens ursprung och spridning*. Göteborg: Daidalos

Archakis, Argiris (2014). A four-part model for narrative genres and identities: evidence from Greek data. *Journal of Comparative Research in Anthropology and Sociology*, [e-artikel] Vol. 5, No. 1 (Summer 2014), pp. 5-27. Tillgänglig via: <http://compaso.eu/wp-content/uploads/2014/08/Compaso2014-51-Archakis.pdf> eller via: <http://compaso.eu>

[Hämtades: 2018-12-27].

Asplund, Johan (2002). *Avhandlingens språkdräkt*. Göteborg: Korpen

Asplund, Johan (1970). *Om undran inför samhället*. Uppsala: Argos

Aurelius, Marcus & Wester, Ellen (2017). *Självbetraktelser*. Upplaga: 1 Stavsnäs: Sjönsala förlag

Bauman, Richard (1986). *Story, performance and event: contextual studies of oral narrative*. Cambridge: Cambridge Univ. Press

Becker, Howard S. (2008). *Tricks of the trade: yrkesknep för samhällsvetare*. 1. uppl. Malmö: Liber

Berger, Peter L. & Luckmann, Thomas (1991 [1966]). *The social construction of reality: a treatise in the sociology of knowledge*. Repr. London: Penguin

Berger, Ronald J. & Quinney, Richard. (red.) (2005). *Storytelling sociology: narrative as social inquiry*. Boulder, Colo: Lynne Rienner Publishers

Bergman, Paavo & Olofsson, Gunnar (2005). *Samhällsvetenskapens hantverk*. Lund: Arkiv

Bibeln: Bibelkommissionens översättning: noter, parallellhänvisningar, uppslagsdel. (2004). Stockholm: Verbum

Blaikie, Norman W. H. (2009). *Designing social research: the logic of anticipation*. 2. ed. Cambridge: Polity

Blomqvist, Hans (2006). *Den oerhörda värld jag har i mitt huvud: en bok om Franz Kafkas skrivande*. Lund: Bakhåll

Blumer, Herbert (1986 [1969]). *Symbolic interactionism: perspective and method*. Berkeley: University of California Press

Bódis, Zoltán (2013). Storytelling: Performance, Presentations and Sacral Communication. *Journal of Ethnology and Folkloristics*, [e-artikel] Vol. 7, No. 2, (2013), pp. 17-32. Tillgänglig via: <https://doaj.org/article/c1b03382ae0b43a7afaad2cccc2c1d39> [Hämtades: 2018-12-06].

Bourdieu, Pierre (1986). *Kultursociologiska texter*. Stockholm: Salamander

Brante, Thomas (2001). Consequences of realism for sociological theory-building. *Journal for the Theory of Social Behaviour*, [e-artikel] Vol. 31, No. 2, (Wiley-Blackwell, 2001), pp. 167-195. Tillgänglig via: <http://lup.lub.lu.se/record/619746> eller via: <http://portal.research.lu.se/ws/files/2891195/1043847.pdf> [Hämtades: 2018-12-07].

Breheny & Stephens (2011). The Bonds and Burdens of Family Life: Using Narrative Analysis to Understand Difficult Relationships. *Narrative Works, Investigations, & Interventions*, [e-artikel] Vol. 1, No. 2, pp. 34-51. Tillgänglig via: <https://journals.lib.unb.ca/index.php/NW/article/view/18795/20617> [Hämtades: 2018-12-25].

Bryman, Alan (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2., [rev.] uppl. Malmö: Liber

Çalışkan, Gül (2015). The Politics of Narrating Everyday Encounters: Negotiating Identity and Belonging Among Berlin's German-Born Turkish Ausländer. *Narrative Works, Investigations, & Interventions*, [e-artikel] Vol. 5, No. 2, pp. 25–49. Tillgänglig via: <https://journals.lib.unb.ca/index.php/NW/article/view/25013/28964> [Hämtades: 2018-12-25].

Chalmers, Alan F. (2003). *Vad är vetenskap egentligen?*. 3., omarb. uppl. Nora: Nya Doxa

Chase, Susan E. (1995). *Ambiguous empowerment: The work narratives of women school superintendents*. Amherst: University of Massachusetts Press

Cihodariu, Miriam (2012). Narratives as instrumental research and as attempts of fixing meaning. The uses and misuses of the concept of “narratives”. *Journal of Comparative Research in Anthropology and Sociology*, [e-artikel] Vol. 3, No. 2 (Winter 2012), pp. 27-43. Tillgänglig via: <http://compaso.eu/wp-content/uploads/2013/01/Compaso2012-32-Cihodariu.pdf> eller via: <http://compaso.eu> [Hämtades: 2018-12-27].

Cobley, Paul (2001). *Narrative*. London: Routledge

Collins, Randall (2008). *Den sociologiska blicken: att se bortom det uppenbara*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur

Corbin, Juliet M. & Strauss, Anselm L. (2015). *Basics of qualitative research: techniques and procedures for developing grounded theory*. 4th edition Los Angeles: SAGE

Corsano, Paola, Musetti, Alessandro, Caricati, Luca & Magnani, Barbaras (2017). Keeping secrets from friends: Exploring the effects of friendship quality, loneliness and self-esteem on secrecy. *Journal of Adolescence*, [e-artikel] Vol. 58, (July 2017), pp. 24-32. Tillgänglig via: <http://dx.doi.org/10.1016/j.adolescence.2017.04.010>
[Hämtades: 2018-12-05].

Cowan, Sarah K. (2014). Secrets and Misperceptions: The Creation of Self-Fulfilling Illusions. *Sociological Science*, [e-artikel] Vol. 1, (November 2014), pp. 466-492. Tillgänglig via: DOI: 10.15195/v1.a26 eller via: <https://www.sociologicalscience.com/articles-vol1-26-466/>
[Hämtades: 2018-12-05].

Datainspektionen, *Dataskyddsförordningen (GDPR, The General Data Protection Regulation)*. [Online] Tillgänglig via: <https://www.datainspektionen.se/lagar--regler/dataskyddsförordningen/> eller via: <https://www.datainspektionen.se/lagar--regler/dataskyddsförordningen/dataskyddsförordningens-syfte-och-tillampningsomrade/>
[Hämtades: 2018-11-27].

Davies, Charlotte Aull (2008). *Reflexive ethnography: a guide to researching selves and others*. 2., [rev. and updated] ed. London: Routledge

D'Cruz, Jason (2015). Rationalization as performative pretense. *Philosophical Psychology*, [e-artikel] Vol. 28, No. 7, (Routledge) pp. 980–1000. Tillgänglig via: <http://dx.doi.org/10.1080/09515089.2014.960074>
[Hämtades: 2018-12-21].

De Fina, Anna & Georgakopoulou, Alexandra (2008). Analysing narratives as practices. *Qualitative Research*, [e-artikel] Vol. 8, No. 3 (July 2008), pp. 379-387. Tillgänglig via: https://www.researchgate.net/publication/249731280_Analysing_narratives_as_practices eller via: DOI: 10.1177/1468794106093634}
[Hämtades: 2018-12-27].

Denzin, Norman K. (2009 [1970]). *The research act: a theoretical introduction to sociological methods*. New Brunswick, NJ: AldineTransaction

Dobbin, Robert F. (2012). *Cynic philosophers - from diogenes to julian*. Penguin Books Ltd
Robert F. Dobbin står egentligen som översättare, författaren framgår ej. Vänligen se: ISBN: 9780141192222 för att finna korrekt version av boken.

Douglas, Mary (2002 [1966]). *Purity and danger: an analysis of concept of pollution and taboo*. London: Routledge

Douglas, Mary (1997 [1966]). *Renhet och fara: en analys av begreppen orenande och tabu*. Nora: Nya Doxa

Dunbar, Robin (2006). *Historien om människan: nya tankar om mänsklighetens tillblivelse*. Ludvika: Dualis

Doncic, Obrad (1982). *Drömmar: om drömforskning och drömtolkning*. Göteborg: Zinderman

Durkheim, Émile, Lukes, Steven. & Halls, W. D. (2014 [1895]). *The rules of sociological method: and selected texts on sociology and its method*. Free Press trade paperback ed. New York: Free Press

Ebaugh, Helen Rose Fuchs (1988). *Becoming an ex: the process of role exit*. Chicago: Univ. of Chicago Pr.

Esholdt, Henriette Frees (2015). *Når humor, leg og lyst er på spil - social interaktion på en multietnisk arbejdsplads*. Diss. Lunds Universitet [pdf] Tillgänglig via: <http://portal.research.lu.se/ws/files/5236961/4882584.pdf> eller via: [http://portal.research.lu.se/portal/sv/publications/naar-humor-leg-og-lyst-er-paa-spil--social-interaktion-paa-en-multietnisk-arbejdsplads\(ba497de4-88b6-41c4-8dd7-2083ad045cd2\).html](http://portal.research.lu.se/portal/sv/publications/naar-humor-leg-og-lyst-er-paa-spil--social-interaktion-paa-en-multietnisk-arbejdsplads(ba497de4-88b6-41c4-8dd7-2083ad045cd2).html) [Hämtades: 2018-11-28].

Fay, Brian (1996). *Contemporary philosophy of social science: a multicultural approach*. Cambridge, Mass: Blackwell

Fine, Gary Alan & Fischer Leighton, Laura (1993). Nocturnal Omissions: Steps Toward a Sociology of Dreams. *Symbolic Interaction*, [e-artikel] Vol. 16, No. 2, pp. 95-104. Tillgänglig via: <https://doi.org/10.1525/si.1993.16.2.95> [Hämtades: 2018-11-30].

Första Moseboken, 41:1. Bibeln. (1 Mos, 41:1). [Online] Tillgänglig via: http://www.bibeln.se/las/2k/1_mos [Hämtades: 2018-12-06].

George, Alexander L. & Bennett, Andrew (2005). *Case studies and theory development in the social sciences*. Cambridge, Mass.: MIT

Gheorghiu, Iulia (2011). Truth or story or true story? The self in the interview situation. *Journal of Comparative Research in Anthropology and Sociology*, [e-artikel] Vol. 2, No. 2 (Fall 2011), pp. 33-48. Tillgänglig via: <http://compaso.eu/wp-content/uploads/2011/12/Compaso2011-22-Gheorghiu.pdf> eller via: <http://compaso.eu> [Hämtades: 2018-12-27].

Giddens, Anthony (1999). *Modernitet och självidentitet: självet och samhället i den senmoderna epoken*. Göteborg: Daidalos

Gillberg, Nanna (2014). *Uppmärksamhetssamhället*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur

Glaser, Barney G. (1978). *Theoretical sensitivity: advances in the methodology of grounded theory*. Mill Valley, Calif.: Sociology Press

Gluckman, Max (1963). Papers in Honor of Melville J. Herskovits: Gossip and Scandal. *Current Anthropology*, [e-artikel] Vol. 4, No. 3, (June 1963), pp. 307-316. Tillgänglig via: <https://doi-org.ludwig.lub.lu.se/10.1086/200378> [Hämtades: 2018-12-01].

- Goethe, Johann Wolfgang von (2017 [1774]). *Den unge Werthers lidanden*. Norstedts
- Goffman, Erving (2014 [1959]). *Jaget och maskerna: en studie i vardagslivets dramatik*. 6. uppl. Stockholm: Studentlitteratur
- Goffman, Erving (1990 [1959]). *The presentation of self in everyday life*. London: Penguin
- Goffman, Erving (1986 [1974]). *Frame analysis: an essay on the organization of experience*. Northeastern Univ. Press ed. Boston: Northeastern Univ. Press
- Goffman, Erving (1982 [1967]). *Interaction ritual: essays on face-to-face behavior*. 1. ed. New York: Pantheon
- Goffman, Erving (1969). *Strategic interaction*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press
- Gossman, Lionel (2003). Anecdote and History. *History and Theory*, [e-artikel] Vol. 42, No. 2, (May 2003), pp. 143-168. Tillgänglig via: <https://www.jstor.org/stable/3590879> [Hämtades: 2018-12-05].
- Groome, David (2010). *Kognitiv psykologi: processer och störningar*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Gubrium, Jaber F. & Holstein, James A. (2009). *Analyzing narrative reality*. Thousand Oaks, Calif.: Sage
- Gubrium, Jaber F. & Holstein, James A. (1999). At the Border of Narrative and Ethnography. *Journal of Contemporary Ethnography*, [e-artikel] Vol. 28, No. 5, (October 1999), pp. 561-573. Tillgänglig via: <https://doi-org.ludwig.lub.lu.se/10.1177/089124199129023550> [Hämtades: 2018-12-05].
- Gubrium, Jaber F. & Holstein, James A. (1998). Narrative Practice and the Coherence of Personal Stories. *The Sociological Quarterly*, [e-artikel] Vol. 39, No. 1, (January 1998), pp.163-187. Tillgänglig via: <https://doi-org.ludwig.lub.lu.se/10.1111/j.1533-8525.1998.tb02354.x> [Hämtades: 2018-11-20].
- Gubrium, Jaber F. & Holstein, James A. (1997). *The new language of qualitative method*. New York, N.Y.: Oxford University Press
- Hammersley, Martyn (2000). *Taking sides in social research: essays on partisanship and bias*. London: Routledge
- Harries, John (2014). (Re)telling a dog story from Newfoundland: Voice, alterity and the art of ethnographic description. *Journal of Comparative Research in Anthropology and Sociology*, [e-artikel] Vol. 5, No. 2 (Winter 2014), pp. 37-51. Tillgänglig via: <http://compaso.eu/wpd/wp-content/uploads/2015/02/Compaso2014-52-Harries.pdf> eller via: <http://compaso.eu> [Hämtades: 2018-12-27].

Hartmann, Luciana (2014). "Just because they're lies doesn't mean they're not true": Learning and transmission of lies among storytellers. *Journal of Comparative Research in Anthropology and Sociology*, [e-artikel] Vol. 5, No. 2 (Winter 2014), pp.73-87. Tillgänglig via: <http://compaso.eu/wpd/wp-content/uploads/2015/02/Compaso2014-52-Hartmann.pdf> eller via: <http://compaso.eu>
[Hämtades: 2018-12-27].

Hogg, Michael A. & Vaughan, Graham M. (2010). *Essentials of social psychology*. 1st ed. Harlow, England: Pearson

Holstein, James A. & Gubrium, Jaber F. (2000). *The self we live by: narrative identity in a postmodern world*. New York: Oxford University Press

Holstein, James A. & Gubrium, Jaber F. (1995). *The active interview*. Thousand Oaks, Calif.: Sage

Hughes, John A. (1979). *Sociologisk analys: utforskningsmetoder*. 1. uppl. Stockholm: Wahlström & Widstrand

Hydén, Margareta (2011). Margareta Hydén, pp. 15-16, I Andrews, Molly, et al.: Looking Forward, Looking Back: Future Challenges for Narrative Research. An event commemorating the tenth anniversary of the Centre for Narrative Research, University of East London. *Narrative Works, Investigations, & Interventions*, [e-artikel] Vol.1, No.1, pp. 4-32. Tillgänglig via: <https://journals.lib.unb.ca/index.php/NW/article/view/18471/19969>
[Hämtades: 2018-12-25].

Hyvärinen, Matti (2016). Narrative and Sociology. Special Invited Issue: Narrative across disciplines. *Narrative Works, Investigations, & Interventions*, [e-artikel] Vol. 6, No. 1, pp. 38-62. Tillgänglig via: <https://journals.lib.unb.ca/index.php/NW/article/view/25445/29480>
[Hämtades: 2018-12-25].

Jackson, Michael (2002). *The politics of storytelling: violence, transgression, and intersubjectivity*. Copenhagen: Museum Tusulanum Press, University of Copenhagen

Johannisson, Karin (2009). *Hemligheter*. Stockholm: Bonnier

Kaufman, Debra Renee (2014). Demographic Storytelling: The Importance of Being Narrative. *Contemporary Jewry*, [e-artikel] Vol. 34, No. 2, (July 2014), pp. 61-73. Tillgänglig via: DOI 10.1007/s12397-014-9122-1
[Hämtades: 2018-12-05].

Kiesler, Sara B. (1977). Post Hoc Justification of Family Size. *Sociometry*, [e-artikel] Vol. 40, No. 1, (Mars 1977), pp. 59-67. Tillgänglig via URL: <https://www.jstor.org/stable/3033546> eller via: DOI: 10.2307/3033546
[Hämtades: 2018-12-05].

Laird, Robert D., Bridges, Brittanee J. & Marsee, Monica A. (2013). Secrets from friends and parents: Longitudinal links with depression and antisocial behavior. *Journal of Adolescence*, [e-artikel] Vol. 36, No. 4, (August 2013), pp. 685–693. Tillgänglig via: <http://dx.doi.org/10.1016/j.adolescence.2013.05.001>
[Hämtades: 2018-12-05].

Lundén Keshavarzi , Golnoush (2018-04-13). Politiker bör debattera på en högre nivå. *Smålandsposten*. Debattartikel [Online] Tillgänglig via: <http://www.smp.se/debatt/politiker-bor-debattera-pa-en-hogre-niva/>
[Hämtades: 2018-12-04].

Lunds universitet (2015-01-26). *Studie om skämt och sexuellt samspel på mångkulturella arbetsplatser* [Online] Tillgänglig via: <https://www.lu.se/article/studie-om-skamt-och-sexuellt-samspel-pa-mangkulturella-arbetsplatser>
[Hämtades: 2018-11-28].

Lunds universitet (2018-08-17). *Akademisk hederlighet*. Biblioteken vid Lunds universitet [Online] Tillgänglig via: <https://www.lub.lu.se/service-och-stod/studerandestod/akademiskt-skrivande/akademisk-hederlighet>
[Hämtades: 2018-11-27].

LUP, Lunds universitet. *LUP Student Papers: Lund University Libraries* [Online] Tillgänglig via: <https://lup.lub.lu.se/student-papers/search>
[Hämtades: 2018-12-02].

Maggio, Rodolfo (2014). The anthropology of storytelling and the storytelling of anthropology. *Journal of Comparative Research in Anthropology and Sociology*, [e-artikel] Vol.5, No. 2, (Winter 2014), pp. 89-106. Tillgänglig via: <http://compaso.eu> eller via: <https://doaj.org/article/452f8b98118f4dfb9320714aea7a9105>
[Hämtades: 2018-12-05].

Mak, Bernie. (2008). Humor and funny stories: A sociolinguistic study of newcomers' socialization into Hong Kong workplaces. *LCOM Papers*, [e-artikel] Vol. 1. pp. 83-98. Tillgänglig via: https://www.researchgate.net/publication/228468499_Humor_and_funny_stories_A_sociolinguistic_study_of_newcomers%27_socialization_into_Hong_Kong_workplaces
[Hämtades: 2018-12-06].

Malm, Birgitte (2011). Exploring Gender and Subjectivity in Narrative Research. *Narrative Works: Issues, Investigations, & Interventions*, [e-artikel] Vol. 1, No. 2, pp. 52-66. Tillgänglig via: <https://journals.lib.unb.ca/index.php/NW/article/view/18796/20619>
[Hämtades: 2018-12-25].

Malmsten, Bodil (2016). *Så gör jag: konsten att skriva*. [Ny utg.] Stockholm: Modernista

Malmsten, Bodil (2004). *Mitt första liv: den gudarna älskar dör inte*. Stockholm: Finistère

Mauss, Marcel (1997 [1925]). *Gåvan*. [Ny uppl.] Lund: Argos

McAdams, Dan P. (1997 [1993]). *The stories we live by: personal myths and the making of the self*. New York: Guilford Press

Merriam-Webster. *Ben trovato, Definition of ben trovato*. Merriam-Webster, Inc. Since 1828. Ordbok [Online] Tillgänglig via:

<https://www.merriam-webster.com/dictionary/ben%20trovato>

[Hämtades: 2018-12-04].

Misch, Antonia, Over, Harriet & Carpenter, Malinda (2016). I won't tell: Young children show loyalty to their group by keeping group secrets. *Journal of Experimental Child Psychology*, [e-artikel] Vol. 142, (Received January 2015, Revised September 2015, Available online October 2015), pp. 96–106. Tillgänglig via:

<http://dx.doi.org/10.1016/j.jecp.2015.09.016>

[Hämtades: 2018-12-05].

Moore-Mallinos, Jennifer (2011). *Har du någon hemlighet?: [om skillnaden mellan bra och dåliga hemligheter]*. Varberg: Argument

Morriss, Lisa (2016). Dirty secrets and being 'strange': using ethnomethodology to move beyond familiarity. *Qualitative Research*, [e-artikel] Vol. 16, No. 5, (First Published September 2015), pp. 526–540. Tillgänglig via: <https://doi.org/10.1177/1468794115598194> [Hämtades: 2018-12-05].

Papachristophorou, Marilena (2014). Ordinary stories, dreams, miracles and social interactions. *Journal of Comparative Research in Anthropology and Sociology*, [e-artikel] Vol.5, No. 2 (Winter 2014), pp. 61-71. Tillgänglig via:

<https://doaj.org/article/70137272febd42659193b6e417812b8d>

[Hämtades: 2018-11-20].

Parsons, Christine & Rosen, Melanie (2018). Reporting your 'dream self'. *Psychologist*, [e-artikel] (The Psychologist November 2018 Our dream self), pp.40-43. Tillgänglig via:

<http://eds.a.ebscohost.com.ludwig.lub.lu.se/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=6&sid=5cbf127f-5fe9-484b-9bc0-3456c9331b80%40pdc-v-sessmgr02> eller via: <http://www.bps.org.uk>

[Hämtades: 2018-11-20].

Passer, Michael W. & Smith, Ronald E. (2011). *Psychology: the science of mind and behavior*. 5. ed. New York : McGraw-Hill Higher Education, cop. 2011

Patton, Michael Quinn (2002). *Qualitative research & evaluation methods*. 3. ed. London : SAGE

Plester, Barbara (2009). Crossing the line: boundaries of workplace humour and fun. *Employee Relations*, [e-artikel] Vol. 31, No. 6, pp. 584 – 599. Tillgänglig via:

<http://dx.doi.org/10.1108/01425450910991749>

[Hämtades: 2018-12-06].

Rank, Vernon E. (1956). Rationalization As A Factor In Communication. *Today's Speech*, [e-artikel] Vol. 4, No. 2, (April 1956), pp. 10-21. Tillgänglig via:

<http://eds.a.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=4&sid=fb4b2a32-a84d-4811-8e9a-5240863ff3dc%40sessionmgr4007>

[Hämtades: 2018-12-05].

Regeringskansliet (2018-06-29). *Anpassningar till GDPR ska göra det möjligt att behandla personuppgifter i forskning samtidigt som den personliga integriteten skyddas*. [Online] Tillgänglig via: <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2018/06/anpassningar-till-gdpr-ska-gora-det-mojligt-att-behandla-personuppgifter-i-forskning-samtidigt-som-den-personliga-integriteten-skyddas/>

[Hämtades: 2018-11-27].

Ritzer, George (2009). *Sociologisk teori*. 1. uppl. Malmö: Liber

Saldaña, Johnny (2015). *The coding manual for qualitative researchers*. 3. edition Thousand Oaks, CA: Sage Publications

Schiff, Brian (2012). The Function of Narrative: Toward a Narrative Psychology of Meaning. *Narrative Works, Investigations, & Interventions*, [e-artikel] Vol. 2, No. 1, pp. 33-47.

Tillgänglig via: <https://journals.lib.unb.ca/index.php/NW/article/view/19497/21063>

[Hämtades: 2018-12-25].

Schön, Ebbe (2008). *Troll och människa: gammal svensk folktro*. [Ny uppl.] Stockholm: Hjalmarson & Högberg

Selåker Hangasmaa, Karin (2017-09-12). Därför ändrar Peter Madsen sin historia. *Expressen*. Tidningsartikel [Online] Tillgänglig via:

<https://www.expressen.se/kvallsposten/darfor-andrar-peter-madsen-sin-historia/>

[Hämtades: 2018-12-20].

SFS (2003: 460). *Svensk författningssamling*. Utbildningsdepartementet [Online] Tillgänglig via: <http://rkrattsbaser.gov.se/sfst?bet=2003:460> eller via:

<https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2003460-om-etikprovning-av-forskning-som-sfs-2003-460>

[Hämtades: 2018-11-27].

SFS (2018: 1092). *Svensk författningssamling*. Utbildningsdepartementet [Online] Tillgänglig via: https://www.lagboken.se/Lagboken/sfs/sfs/2018/1000-1099/d_3276535-sfs-2018_1092-lag-om-andring-i-lagen-2003_460-om-etikprovning-av-forskning-som-avser-manniskor

[Hämtades: 2018-11-27].

Silverman, David (2010). *Doing qualitative research: a practical handbook*. 3., [updated and rev.] ed. London: Sage

Simmel, Georg (1964). *The sociology of Georg Simmel*. [5. pr.] New York: Free Press

Simmel, Georg (1906). The Sociology of Secrecy and of Secret Societies. *American Journal of Sociology*, [e-artikel] Vol. 11, No. 4 (Jan., 1906), pp. 441-498. Tillgänglig via: <https://doi-org.ludwig.lub.lu.se/10.1086/211418> eller via: <https://www-journals-uchicago->

edu.ludwig.lub.lu.se/doi/10.1086/211418

[Hämtades: 2018-11-20].

Sinha, Chandranshu (2016). Joining Past and Present Self-Stories: The Narrative Complexity of Our Subjectivity. *Narrative Works: Issues, Investigations, & Interventions*, [e-artikel] Vol. 6, No. 2, pp. 96–105. Tillgänglig via:

<https://journals.lib.unb.ca/index.php/NW/article/view/25802/29946>

[Hämtades: 2018-12-27].

Smart, Carol (2012). Families, Secrets and Memories. *Sociology*, [e-artikel] Vol. 45, No. 4, (First Published August 2011), pp. 539-553. Tillgänglig via *SAGE Biographical Research*:

<http://soc.sagepub.com/content/45/4/539> eller via: <http://dx.doi.org/10.4135/9781446268537>

[Hämtades: 2018-12-05].

Smith, Anthony D. (1991). *National identity*. London: Penguin

Spector-Mersel, Gabriela (2011). Mechanisms of Selection in Claiming Narrative Identities: A Model for Interpreting Narratives. *Qualitative Inquiry*, [e-artikel] Vol. 17, No. 2, (First Published December 31), pp. 172-185. Tillgänglig via: DOI: 10.1177/1077800410393885

eller via: <http://qix.sagepub.com>

[Hämtades: 2018-12-24].

Starkweather, Sarah (2012). Telling family stories: collaborative storytelling, taking precedence and giving precedence in family group interviews with Americans in Singapore. *Area*, [e-artikel] Vol. 44, No. 3, (September 2012), pp. 289–295. Tillgänglig via: doi: 10.1111/j.1475-4762.2011.01072.x

[Hämtades: 2018-12-05].

Stevens, Anthony (1997). *Privata myter: om drömmar och drömmande*. Stockholm: Gedin

Stinchcombe, Arthur L. (2005). *The logic of social research*. Chicago: University of Chicago Press

Summers, Jesse S. (2017). Post hoc ergo propter hoc: some benefits of rationalization.

Philosophical Explorations, [e-artikel] Vol. 20, No. S1, (This paper is part of the online only special issue “False but Useful Beliefs”), pp. 21–36. Tillgänglig via:

<http://dx.doi.org/10.1080/13869795.2017.1287292>

[Hämtades: 2018-11-20].

The Free Dictionary. *Ben trovato*. The Free Dictionary by Farlex. Ordbok [Online]

Tillgänglig via: <https://www.thefreedictionary.com/ben+trovato>

[Hämtades: 2018-12-04].

Tilly, Charles (2006). *Why?: [what happens when people give reasons... and why]*. Princeton, N. J.: Princeton Univ. Press

Toth, Cosmin (2014). Identity, small stories and interpretative repertoires in research interviews. An account of market researchers' discursive positioning strategies. *Journal of*

Comparative Research in Anthropology and Sociology, [e-artikel] Vol. 5, No. 2 (Winter 2014), pp. 153-173. Tillgänglig via: <http://compaso.eu/wp/wp-content/uploads/2015/02/Compaso2014-52-Toth.pdf> eller via: <http://compaso.eu>
[Hämtades: 2018-12-27].

Tye, Diane (1989). Local Character Anecdotes: A Nova Scotia Case Study. *Western Folklore*, [e-artikel] Vol. 48, No. 3 (July 1989), pp. 181-199. Tillgänglig via: <https://www-jstor-org.ludwig.lub.lu.se/stable/1499738> eller via: DOI: 10.2307/1499738
[Hämtades: 2018-11-20].

Uppsök, LIBRIS, Nationella Bibliotekssystem. *Uppsök – examensarbeten och uppsatser i fulltext* [Online] Tillgänglig via: <http://uppsok.libris.kb.se/sru/uppsok>
[Hämtades: 2018-12-02].

Van Hulst, Merlijn (2013). Storytelling at the Police Station: The Canteen Culture Revisited, *The British Journal of Criminology*, [e-artikel] Vol. 53, No. 4 (July 2013), pp. 624–642. Tillgänglig via: <https://doi.org/10.1093/bjc/azt014>
[Hämtades: 2018-12-27].

Vetenskapsrådet (2017). *God forskningssed* [pdf] Tillgänglig via: <https://www.vr.se/analys-och-uppdrag/vi-analyserar-och-utvarderar/alla-publikationer/publikationer/2017-08-29-god-forsknings-sed.html>
[Hämtades: 2018-11-27].

Vetenskapsrådet, *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning* [pdf] Tillgänglig via: <http://www.codex.vr.se/texts/HSEFR.pdf>
[Hämtades: 2018-11-27].

Wallerstein, Immanuel (2003). Anthropology, Sociology, and Other Dubious Disciplines. *Current Anthropology*, [e-artikel] Vol. 44, No.4, (August-October 2003), pp. 453-465. Tillgänglig via: <https://www.jstor.org/stable/10.1086/375868> eller via: DOI: 10.1086/375868
[Hämtades: 2018-11-20].

Zweig, Stefan (2012 [1939]). *Beware of pity*. Pushkin Press

Tablå över intervjuer och intervjupersoner

Benämning	Datum	Intervjulängd	Kön	Född
Intervju A**	2018-10-03	32 min	Kvinna	1989
Intervju B	2018-10-07	47 min	Kvinna	1965
Intervju C	2018-10-11	77 min	Man	1961
Intervju D	2018-10-14	53 min	Kvinna	1990
Intervju E	2018-10-17	72 min	Kvinna	1987
Intervju F	2018-10-21	58 min	Man	1983
Intervju G	2018-10-28	67 min	Kvinna	1991
Intervju H	2018-11-01	58 min	Man	1986
Intervju I	2018-11-30	97 min	Man	1989
Intervju J	2018-12-01	43 min	Kvinna	1944
Intervju K	2018-12-05	89 min	Man	1993
Intervju L	2018-12-09	63 min	Man	1981
Intervju M**	2018-12-12	56 min	Kvinna	1963

Inalles: **13** semistrukturerade intervjuer: **7** Kvinnor och **6** Män. Den yngsta intervjupersonen är född 1993 och den äldsta är född 1944.

Tid: Den längsta intervjun är **97** min och den kortaste **32** min.

Plats/lokal: **10** av intervjuerna har ägt rum hemma hos intervjupersonerna, **3** intervjuer ägde rum hemma hos mig. Jag har eftersträvat en lugn miljö där intervjupersonen kände sig bekväm.

Transkribering: Samtliga intervjuer transkriberades i Word-dokument.

****Telefonkomplettering:** Två intervjuer kompletterades genom att undertecknad ringde upp intervjupersonen. Dessa telefonsamtal överskred inte tio minuter. Kompletteringarna fokuserade på att förtydliga specifika inslag från intervjuerna.

Intervju A

(Telefonkompletterades: 2018-10-10)

Intervju M

(Telefonkompletterades: 2018-12-17)

Nota Bene, intervjuguiden som presenteras nedan är semistrukturerad. Vilket innebär att flera av frågorna nedan inte ställdes till samtliga intervjupersoner. Det innebär också att flera frågor som förekommit under intervjuerna inte redovisas i guiden nedan.

Intervjuguiden nedan har reviderats i takt med att arbetet med uppsatsen gått framåt. Men dess stomme är i stort oförändrad: Intervjuguiden skapades 2018-09-30.

Drömmar) Kommer du ihåg när du hade en dröm senast? Berättade du om den drömmen för någon? Brukar du berätta om dina drömmar för andra? Hur kommer det sig? Vem berättar du för? Hur många berättar du för åt gången? Var är man när man berättar för folk? Vill du höra om andras drömmar? Hur kommer det sig? Finns det drömmar som du absolut inte skulle berätta för andra? Hur kommer det sig? Finns det drömmar som du absolut inte vill höra andra berätta om? Hur kommer det sig? Tror du att människor är helt ärliga när de berättar om sina drömmar? Hur kommer det sig? Är du helt ärlig när du berättar om dina drömmar? Hur kommer det sig? Kan man berätta om drömmar för vem som helst? Hur kommer det sig? Är det viktigt att berätta om drömmar? Är det viktigt för dig att berätta om drömmar? Hur lång tid väntar du med att berätta om drömmen? Finns det drömmar som du berättat om flera gånger vid olika tillfällen? Hur lång tid emellan? Kommer du ihåg när någon berättade om en dröm för dig senast? Är det viktigt att dem du berättar för kommer ihåg det som du har berättat om drömmen? Hur kommer det sig? Tror du att andra tycker att det är viktigt att du kommer ihåg deras drömmar som de berättat om? Hur kommer det sig? Är det viktigt med detaljer från drömmen? Hur kommer det sig? Tror du att andra tycker att det är viktigt med detaljer när de berättar om sina drömmar? Hur kommer det sig? Uppskattar människor att prata om drömmar? Hur kommer det sig? Hur gör människor när de berättar om sina drömmar? Hur kommer det sig? Hur gör du när du berättar om dina drömmar? Hur kommer det sig? Kan man berätta om en dröm för andra som man själv inte har drömt? Hur kommer det sig? Har du berättat om en dröm för andra som inte du själv har drömt? Hur kommer det sig? Hur ska en bra dröm vara enligt dig? Hur vet du vilken dröm som du ska berätta om för andra? Hur kommer det sig? Är det något övrigt du vill säga?

Anekdoter) Kommer du ihåg när du hörde en anekdot senast? Berättar du anekdoter ibland? Hur kommer det sig? Vem berättar du för? Hur många berättar du för åt gången? Var är man när man berättar för folk? Vill du höra andras anekdoter? Hur kommer det sig? Finns det anekdoter som du absolut inte skulle berätta för andra? Hur kommer det sig? Finns det anekdoter som du absolut inte vill höra andra berätta om? Hur kommer det sig? Tror du att människor är helt ärliga när de berättar om sina anekdoter? Hur kommer det sig? Är du helt ärlig när du berättar dina anekdoter? Hur kommer det sig? Kan man berätta om anekdoter för vem som helst? Hur kommer det sig? Är det viktigt att berätta anekdoter? Är det viktigt för dig att berätta anekdoter? Hur lång tid väntar du med att berätta en anekdot från det att situationen ägde rum? Finns det anekdoter som du berättat om flera gånger vid olika tillfällen? Hur lång tid emellan? Kommer du ihåg när någon berättade en anekdot för dig senast? Är det viktigt att dem du berättar för kommer ihåg det som du har berättat om? Hur kommer det sig? Tror du att andra tycker att det är viktigt att du kommer ihåg deras anekdoter som de berättat om? Hur kommer det sig? Är det viktigt med detaljer från

anekdoten? Hur kommer det sig? Tror du att andra tycker att det är viktigt med detaljer när de berättar sina anekdoter? Hur kommer det sig? Uppskattar människor att berätta anekdoter? Hur kommer det sig? Hur gör människor när de berättar anekdoter? Hur kommer det sig? Hur gör du när du berättar anekdoter? Hur kommer det sig? Kan man berätta en anekdot för andra som man själv inte har varit med om? Hur kommer det sig? Har du berättat en anekdot för andra som inte du själv har varit med om? Hur kommer det sig? Hur ska en bra anekdot vara enligt dig? Hur vet du vilken anekdot som du ska berätta om för andra? Hur kommer det sig? Hur är en bra lyssnare? Hur kommer det sig? Är du en bra lyssnare? Hur kommer det sig? Vad handlar anekdoter om? Vad handlar dina anekdoter om? Hur kommer det sig? Finns det något övrigt du vill säga om anekdoter?

Hemligheter) Kommer du ihåg när du berättade en hemlighet senast? Brukar du berätta dina hemligheter för andra? Hur kommer det sig? Vem berättar du för? Hur många berättar du för åt gången? Var är man när man berättar för folk? Vill du höra om andras hemligheter? Hur kommer det sig? Finns det hemligheter som du absolut inte skulle berätta för andra? Hur kommer det sig? Finns det hemligheter som du absolut inte vill höra andra berätta om? Hur kommer det sig? Tror du att människor är helt ärliga när de berättar om sina hemligheter? Hur kommer det sig? Är du helt ärlig när du berättar dina hemligheter? Hur kommer det sig? Kan man berätta om hemligheter för vem som helst? Hur kommer det sig? Är det viktigt att berätta hemligheter? Är det viktigt för dig att berätta om dina hemligheter? Hur lång tid väntar du med att berätta om hemligheten? Finns det hemligheter som du berättat om flera gånger vid olika tillfällen? Hur lång tid emellan? Kommer du ihåg när någon berättade en hemlighet för dig senast? Är det viktigt att dem du berättar för kommer ihåg det som du har berättat? Hur kommer det sig? Tror du att andra tycker att det är viktigt att du kommer ihåg deras hemligheter som de berättat om? Hur kommer det sig? Är det viktigt med detaljer från hemligheten? Hur kommer det sig? Tror du att andra tycker att det är viktigt med detaljer när de berättar om sina hemligheter? Hur kommer det sig? Uppskattar människor att prata om hemligheter? Hur kommer det sig? Hur gör människor när de berättar om sina hemligheter? Hur kommer det sig? Hur gör du när du berättar om dina hemligheter? Hur kommer det sig? Kan man berätta en hemlighet för andra som inte berör en själv? Hur kommer det sig? Har du berättat en hemlighet för andra som inte har med dig att göra? Hur kommer det sig? Hur vet du vilken hemlighet som du ska berätta om för andra? Hur kommer det sig? Vem kan man berätta för? Hur kommer det sig? Hur är en bra lyssnare? Hur kommer det sig? Finns det något annat du vill säga om hemligheter? Har du något övrigt som du tänker på?

Information till dig som intervjuperson

Du erhåller denna information eftersom du ställer upp som intervjuperson; där själva intervjun skall verka som en del av ett datamaterial till en magisteruppsats i sociologi vid Lunds universitet HT 2018/2019.

Även om din medverkan gäller ett mindre arbete (15hp), så är det viktigt att du som intervjuperson känner dig bekväm med hela situationen, samt att du känner till dina rättigheter enligt svensk lagstiftning¹ (SFS, 2003: 460; SFS, 2018: 1092):

- *Informationskravet*

Du blir intervjuad av en student som skriver magisteruppsats i sociologi. Intervjun blir en del av ett större datamaterial som önskar frambringa en vetenskaplig poäng. Uppsatsen och intervjusituationen fokuserar på: drömmar, anekdoter och hemligheter.

Det förväntas inte att du skall berätta specifika drömmar, anekdoter eller hemligheter.

- *Samtyckeskravet*

Ditt deltagande som intervjuperson är helt frivilligt och du kan när som helst välja att avsluta detta deltagande. Du kan även ångra ditt deltagande efter det att intervjun har ägt rum; meddela undertecknad och inget material från intervjun kommer då användas i uppsatsen. Vissa intervjuer kan bli kompletterade via telefon, detta är frivilligt och kan avbösas.

- *Konfidentialitetskravet*

Det som sägs i intervjun kommer skrivas ned i text (detta moment kallas transkribering). Texten från intervjun kommer sedan analyseras av undertecknad där specifika meningar från texten kan komma att bli citat som tydligt framgår i uppsatsen. **All text kodas så att intervjupersonens identitet skyddas; det skall inte gå att identifiera dig och du har rätt att vara anonym.**

Förvaring:

Intervjun spelas in som digital ljudfil och förvaras en kortare tid på en lösenordskyddad mobiltelefon. Ljudfilen raderas permanent efter transkribering. Intervjutexterna förvaras kodade (anonymiserade) som Word-filer på ett USB-minne. Samtliga texter (och eventuellt övrigt material) raderas permanent efter det att uppsatsen erhållit betyg.

¹För en förenklad version av lagen besök gärna: <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf> eller mejla jonathan.waner@gmail.com så skickar jag den som PDF-fil till dig.

Allt intervjumaterial (ljudinspelning och text) skall endast användas i arbetet med den aktuella uppsatsen och kommer inte spridas till andra aktörer. Däremot kan uppsatsen publiceras² på internet och blir då sök- och nedladdningsbar för allmänheten. Specifika men anonymiserade citat från intervjutexten kan då läsas och citeras av andra. I övrigt skall uppsatsen läsas av opponenter, examinatorer, seminariedeltagare och handledare.

Tack för att du ställer upp!

Ditt deltagande är avgörande för uppsatsens kvalitet och djup. Det är tacksamt att du delar med dig av dina erfarenheter och att du avsätter tid till detta. Det kan vara jobbigt och irriterande att bli intervjuad, men det kan också vara intressant, kul och tankeväckande.

Du kan när du vill mejla mig om du undrar över något som berör din medverkan i uppsatsen – jag lovar att svara!

Jonathan Wanér Hedberg
Jonathan.waner@gmail.com

Växjö 2018-09-27

² Uppsatsen kan bli publicerad på *LUP Student Papers*: <https://lup.lub.lu.se/student-papers/search> och *UPPSÖK* (nationell hemsida för uppsatser): <http://uppsok.libris.kb.se/sru/uppsok>

Elementärt frågeformulär

Benämning: IP_____

Intervjudatum: 2018- -

Intervjutid: _____

Frivilliga frågor om praktiska detaljer:

1. Önskar du bli meddelad när uppsatsen är klar? JA NEJ

2. Önskar du bli meddelad om uppsatsen publiceras på internet? JA NEJ

3. Önskar du få uppsatsen skickad till dig via mejl? JA NEJ

Om JA, ange din mejladress: _____

4. Önskar du erhålla dina forskningsetiska rättigheter via mejl? JA NEJ

Om JA, ange din mejladress: _____

5. Är det OK att ringa dig för att telefonkomplettera Intervjun? JA NEJ

Om JA, vilken tid passar att ringa dig _____

Ditt telefonnummer: _____

Alternativ fyrfältare

	Egoistisk	Altruistisk
Excess	Konformism	Pedagogisk
Censur	Pedagogisk	Konformism

Den alternativa fyrfältaren ovan bygger på iakttagelser och analys via de tretton semistrukturerade intervjuer som uppsatsen bygger på. Jag valde dock att utelämna ”Konformism” och ”Pedagogisk” i den fyrfältare som presenterades i diskussionskapitlet (se sid. 58 i föreliggande uppsats). I diskussionen valde jag att fokusera på *grad av intentionalitet* istället för konformism och pedagogisk.

Väldigt enkelt så sammanfattas fyrfältaren så här: Efterkonstruktioner kan vara mer egoistiskt motiverade i syfte att vara konformistisk, då används ofta excessen som strategi (vi överdriver en anekdot för att passa in, etc.). Mer egoistiska efterkonstruktioner kan även göras av mer pedagogiska skäl (man orkar inte berätta allt, etc.), då används censuren.

En efterkonstruktion kan även göras av mer altruistiska anledningar i syfte att vara pedagogisk inför andra, då används excessen för att förstärka pedagogiska inslag i berättandet. Den andra altruistiska efterkonstruktionen är av mer konformistisk karaktär (vi vill inte få andra att rodna, etc.), då nyttjas censuren i situationen.

Exkurs**Efterkonstruktioner och sociala medier**

I samband med att vi under intervjusituationen behandlade ”överdrifter” och ”kryddning” av berättandet, så kom samtliga intervjupersoner att prata om sociala medier. Uppsatsens fokus har inte varit efterkonstruktioner på sociala medier, heller ej skriftliga eller visuella efterkonstruktioner för den delen. Men jag lyfter det ändå här som en parentes värd att nämna eftersom alla intervjupersoner (oavsett ålder) tog initiativ att prata om det. Det är också i linje med mycket av den forskning som berör människors presentationer på sociala medier, det vill säga, samhällets krav på oss att vi ska prestera, vara duktiga och intressanta, får oss att anpassa (efterkonstruera) en händelse så att den framstår som perfekt på sociala medier (Gillberg 2014:112-114, jfr. 118). Nedan lyder ett exempel från intervjuperson E:

IPE: [...] Typ såna här bloggmäniskor som ska framställa sina liv som så himla härliga, när alla vet att det egentligen inte är så. Eller alla Facebooklögner som finns. Eller om dom har skapat sig någon drömtillvaro i huvudet och att dom sen tror att det är så... Det är bara mina egna reflektioner.

Det finns forskning inom psykologin som menar att människors berättande om sina drömmar riskerar att bli överdrifter, lögner eller efterkonstruktioner som presenteras på sociala medier (Parsons & Rosen 2018:40-43). Vi upplever att våra drömmar inte duger, och måste därför överdrivas så att de kan exponeras för omgivningen på internet (ibid.).

Det är helt klart intressant i förhållande till egoistisk efterkonstruktion, excessen och censuren – ”[...] ett idealiserat intryck skapas genom att vissa fakta accentueras och andra undertrycks [...]” som Goffman skrev (2014 [1959]:63).